

Santeri Kallio

Kulttuuri sijoituskohteena

Opinnäytetyö
Kulttuurituotannon koulutusohjelma

Marraskuu 2010

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>	<p>Opinnäytetyön päivämäärä</p> <p>1.11.2010</p>
<p>Tekijä(t) Santeri Kallio</p>	<p>Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kulttuurituotanto</p>
<p>Nimeke</p> <p>Kulttuuri sijoituskohteena</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kulttuuritapahtumien rahoittaminen on vaikeaa. Olen ollut tuottamassa tapahtumia, jotka ovat järjestetty vähäisin raharesurssein, joskus jopa talkoohengessä. Tämän saman niukkuuden on kokenut myös Nasty Puppet Promotionsin taiteellinen johtaja Hannu Räisä, joka toteaa haastattelussani, että kulttuurin talous on epävarmalla pohjalla. Kulttuurialan yritykset eivät pysty investoimaan ja sitä kautta kehittämään toimintaansa. Kulttuurialan toimijat tekevät paljon töitä kertyvän palkkatulon jäädessä alhaiseksi. Mitä valtion myöntämään rahoitukseen tulee, vain osa toimialan yrityksistä, hankkeista ja taiteilijoista pääsee kulttuuriin suunnatuista apurahoista osalliseksi.</p> <p>Monet kulttuurialan hankkeet voisivat olla järkevä sijoituskohde Suomen yksityisellä sektorilla liikkua- le pääomalle. Rohkaisen toimialaa kehittämään toimintaansa, jotta rahastoista virtaisi rahoitusta kulttuu- rille. Jarmo Kallio Ky haluaa tällä opinnäytetyöllä kartoittaa mahdollisesti perustettavan kulttuurisekto- rille sijoitettavan rahastotuotteen sijoituskohteita sekä erilaisia sijoitustapoja.</p> <p>Kulttuuriala toimii mielestäni eri tavalla kuin liike-elämä. Jos liike-elämä määrittää kulttuurin vain talou- dellisesta näkökulmasta syntyy helposti yhteentörmäys, eräänlainen liian jyrkkä vastakkainasettelu, joka ei edistä toimialojen yhteistyötä. Siksi kulttuurituottaja toimii kulttuurialan ja rahoittajien rajapinnassa keskustelun ylläpitäjänä ja hallinnollisena työntekijänä sekä käytännön toimien alullepanijana.</p> <p>Kulttuurialan rahoituksen kehitystyötä tehdessä olisi hyvä ottaa käyttöön investointien sosiaalista tuottoa mittaava kustannushyötyanalyysi SROI, jonka avulla voidaan ilmaista hankkeista kulttuuriset lisäarvot ja esittää ne taloudellisin termein. Luottolaitoksien olisi tarjottava kulttuurialan toimijoille mikroluottoja, joilla ne voivat kehittää yritystensä toimintaa. Suomen olisi hyvä harkita sellaisien verokannustimien käyttöön ottoa, jotka ratkaisisivat kulttuurialan rahoituksen puutteita.</p>	
<p>Asiasanat (avainsanat)</p> <p>Kulttuuri, yritys, sijoittaminen, rahastot, taiteilija, kulttuurituottaja</p>	
<p>Sivumäärä</p> <p>34</p>	<p>Kieli</p> <p>Suomi</p>
<p>Huomautus (huomautukset liitteistä)</p>	
<p>Ohjaavan opettajan nimi</p> <p>Pekka Uotila</p>	<p>Opinnäytetyön toimeksiantaja</p> <p>Jarmo Kallio Ky</p>

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the bachelor's thesis 1.11.2010
Author(s) Santeri Kallio	Degree programme and option Cultural management	
Name of the bachelor's thesis Culture as an investment target		
Abstract <p>It is hard to get funding for cultural projects. I have produced events with very small budgets, and sometimes only on volunteer basis. Artistic Director Hannu Räisä from Nasty Puppet Promotions has had similar experiences. In my interview he notes that culture sector has to cope with great financial uncertainty. Firms in cultural sector are not able to invest in development activities. People have to work hard but are paid little. As for the government support, only part of the projects qualify for public funding.</p> <p>Cultural projects can be good investments for Finnish private capital. I encourage culture sector to take necessary steps to enable capital flows from private equity funds. With this thesis work Jarmo Kallio Ky wants to explore suitable investment targets and instruments for a potential culture sector focused equity product.</p> <p>In my view culture sector and business work differently. If business sector considers culture only from financial perspective, the result is conflict that does not foster cooperation. Therefore cultural projects are linked to funding providers by a producer, who facilitates the dialogue and drives operational implementation.</p> <p>Social Return on Investment (SROI) analysis should be taken into use in development of funding models for culture sector. SROI exposes in financial terms the value added by cultural projects. Credit institutions should grant microcredits to people working in cultural sector so that they can develop their firms. Finland should consider the introduction of tax incentives that address the issues in cultural funding.</p>		
Subject headings, (keywords) Culture, investment, funds, artist, cultural producer		
Pages 34	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Pekka Uotila	Bachelor's thesis assigned by Jarmo Kallio Ky	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	KULTTUURIN RAHOITUS SUOMESSA.....	3
2.1	Kulttuurialan määrittäminen opinnäytetyössäni	4
2.2	Kulttuurin julkinen rahoittaminen	5
2.3	Kulttuurialan liikevaihto	5
2.4	Kulttuuriin mahdollisesti sijoitettavat varat.....	7
3	SJOITTAMINEN JA KULTTUURI	8
3.1	Pääomarahastot	9
3.1.1	Pääomasijoittamisen edut.....	12
3.1.2	Pääomasijoittamisen vaikutus sijoitettavaan kohteeseen.....	13
3.1.3	Sijoituskriteerit.....	14
3.1.4	Pääomarahaston rakenne ja sijoitusprosessi	14
3.2	Sijoitusrahastot	16
3.3	Sijoittajan näkökulma	18
3.4	Kooste	20
4	VAIHTOEHTOISET SJOITUSMUODOT	21
4.1	Mikroluotot	22
4.2	Yksityiset rahastot	24
5	UUSIEN RAHOITUSMUOTOJEN KEHITTÄMINEN.....	26
6	POHDINTA	29
	LÄHTEET.....	31

LIITTEET

- 1 Taiteellisen johtajan Hannu Räisän haastattelun tiivistelmä
- 2 Ekonomi Marko Lindroosin haastattelu

1 JOHDANTO

Kulttuurin asema taloudessa on haastava. Kulttuurialan investointeja on hankala toteuttaa. Yhtäältä siltä odotetaan taloutta piristäviä vaikutuksia ja toisaalta kulttuuri koetaan menoeränä ja julkisen rahoituksen kohteena. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaiseman kulttuuriselonteon mukaan valtion kulttuuritukien maksu rahapelien monopolijärjestelmän kautta voi olla epävarmaa ja veikkausvoittovaroja saatetaan käyttää kokonaan uusien edunsaajien hyväksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 17.)

Kulttuurialan ja maailmalla vallitseva kulttuuriteollisuuden vastainen kehitys merkitsevät tarvetta kehittää ja monipuolistaa valtion rahoitusjärjestelmää. Kulttuuriselonteko mainitsee, että valtion kulttuurirahoitusjärjestelmän on nykyistä paremmin reagoitava nopealiikkeisyyden ja joustavuuden tarpeisiin ja pitkän aikavälin riskirahoituksen tarpeisiin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 17.) Paula Karhusen ja Kaija Rensu-jeffin kokoamassa tilastotiedotteessa ”Taidetoimikuntien myöntämä tuki 2009” todetaan, että joka kolmanteen (31 %) apurahahakemukseen tuli myönteinen päätös (s, 6).

Opinnäytetyöni hakee ratkaisua kulttuurin rahoitusongelmiin. Suurin osa valtion kulttuurirahoituksesta kanavoituu kansallisille kulttuurilaitoksille (Wallin 2008). Kulttuurialalla toimivat pienyritykset ja yksittäiset taiteilijat eivät pysty investoimaan ja sitä kautta kehittämään toimintaansa riittävästi.

Opinnäytetyölläni on toimeksiantajana perheyritys Jarmo Kallio Ky, joka on toiminut vaatetusalalla 40 vuotta ja nyt yritys haluaa kartoittaa mahdollisuutta siirtyä kulttuurialalle. Yrityksen tavoite on perustaa yksityistä rahaa kulttuurille kanavoiva mikroluottorahasto sekä pääoma- ja sijoitusrahasto.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, millä edellytyksillä kulttuurialan pienyrityksiä voitaisiin ottaa pääoma- ja rahastosijoittamisen kohteeksi toimeksiantajani suunnittelemaan uuteen rahastosijoittamistuotteeseen.

Opinnäytetyöni kartoittaa, mallintaa ja määrittää kulttuuria mahdollisena pääoma- ja sijoitusrahaston sijoituskohteena. Pääoma- ja sijoitusrahastot toimisivat nykyisen apurahajärjestelmän rinnalla kulttuurin rahoitusvälineenä. Sitä kautta luova sektori saisi rahoitusta investointeihin ja vastaavasti sijoittajat korkoa sijoittamalleen pääomalle.

Tässä opinnäytetyössäni keskityn käsittelemään luovan talouden yritysten käynnistysvaiheen rahoitusta. Lisäksi mallinnan luovan talouden yritysideoiden rahoitusta ja esitän vaihtoehtoisia rahoitusmuotoja kulttuurialalle.

Opinnäytetyöni liittyy keskusteluun kulttuurin yksityisistä ja julkisista rahoitusjärjestelmistä Suomessa.

Opinnäytetyöni tutkimusongelmana on: miksi kulttuuriala ei ole rahastojen sijoituskohteena? Lisäksi pohdin, kuinka kulttuuri saataisiin mikroluotto-, pääoma- ja sijoitusrahastojen sijoituskohteeksi? Olen itse huomannut kulttuuritapahtumia järjestäessäni, että kulttuuria järjestetään usein puutteellisin raharesurssein, joskus jopa talkoohengessä. Pohdittuani, miksi kulttuuriala ei ole toimialana rahastosijoittamisen kiinnostuksen ja sijoitusten kohde, kiinnostuin tutkimaan asiaa.

Opinnäytetyö hakee ratkaisua kulttuurin rahoitusongelmiin. Kulttuurialalla toimivat pienyritykset ja yksittäiset taiteilijat eivät pysty investoimaan ja sitä kautta kehittämään toimintaansa riittävästi. Taustalla on toimeksiantajani ajatus siitä, että mahdollisesti perustettava kulttuuriin sijoittava rahasto toimisi raharesurssien lisäävänä voimana kulttuurialalle ja kannattavana rahastosijoituskohteena.

Tavoitteenani on selvittää, millä edellytyksillä kulttuurialan pienyrityksiä voitaisiin ottaa rahastosijoittamisen kohteeksi toimeksiantajani suunnittelemaan uuteen rahastosijoittamistuotteeseen. Tutkimustavoitteeni jaan kolmeksi tutkimuskysymykseksi.

- 1) Millaiset yritykset yleensä käyvät nykyisin tai lähitulevaisuudessa rahastojen sijoituskohteeksi? Voiko esimerkiksi toiminimi saada rahastosijoituksen?
- 2) Mitä taloudellisia tietoja yrityksistä on oltava tiedossa, jotta niitä voidaan arvioida sijoituskohteena?
- 3) Miten valitsemani rahastotyytit sopisivat kulttuurialan rahoittajiksi edellä mainittujen tietojen perusteella?

Kulttuuritoimialan rahoituksen kehittämistarpeet ovat määrittäneet opinnäytetyöni rakennetta. Ensimmäinen luku sisältää johdannon, tutkimuksen tavoitteet, rajauksen ja tutkimusongelman sekä kerron tutkielman rakenteesta. Toisessa luvussa kerron kulttuurin rahoituksesta Suomessa. Määritän kulttuurialaa ja esitän kuinka suuret ovat mahdollisesti kulttuuriin sijoitettavat rahavarat. Kolmannessa luvussa kerron sijoittamisesta ja kulttuurista. Etenen pääomasijoittamisesta aina sijoitusrahastoihin sekä sijoittajan näkökulmaan asti. Lopuksi teen kolmannelta luvusta koosteen. Tässä opinnäytetyössä tarkoitan rahastosijoittamisella mikroluotto-, pääoma- ja sijoitusrahastoja. Neljännessä luvussa esittelen vaihtoehtoisia sijoitusmuotoja. Viidennessä luvussa kerron uusien rahoitusmuotojen kehittämistä. Kuudennessa kappaleessa pohdin tätä opinnäytetyötä tehdessäni tulleita ajatuksia ja hyötyjä.

Opinnäytetyössäni pohdin rahastosijoittamisen mahdollisuuksia osana kulttuurialan pienyritysten rahoittamista. Erityisesti kiinnitän huomiota siihen, millaisia rahastojen sijoituskohteena olevat yritykset ovat ja mitä tietoa yrityksistä tarvitaan, jotta niihin voidaan sijoittaa rahaa.

Opinnäytetyön aineistomateriaali on kerätty kirjallisista selonteista, internetistä ja kirjallisuudesta. Asiantuntijahaastatteluja on hyödynnetty tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa. Tutkimuskysymyksiin haen vastauksia kirjallisuudesta sekä kulttuurialan ja rahoitusalan ammattilaisten haastatteluista.

Nukketeatteri Nasty Puppet Promotionsin taiteellisen johtajan Hannu Räisän kohdalla käytettiin teemahaastattelua tutkimusmenetelmänä, joka tallennettiin nauhurilla. Taas ekonomi Marko Lindroosin teemahaastattelukysymykset luotiin kysymyslomakkeelle, joka lähetettiin kaksi viikkoa aiemmin ja hän vastasi kysymyksiin kirjallisesti. Kysymykset laadittiin tutkimusongelman näkökulmasta kullekin haastateltavalle erikseen. (Hirsijärvi ym. 2000, 191–199.)

2 KULTTUURIN RAHOITUS SUOMESSA

Kulttuurirahoituksen, lakien ja hallinnon tulisi edistää innovatiivisuutta ja luovuutta. Tämän toteutumiseksi tarvitaan toimenpiteitä nykyisen tukijärjestelmän uusimiseksi. On kehitettävä uusia rahoitusmuotoja. Lisäksi lainsäädäntöä ja hallintoa pitää uudistaa. Tavoitteeseen päästään käyttämällä hyväksi innovatiivisuutta ja luovuutta. Taide- tukijärjestelmä ei ole pystynyt vapauttamaan itseään uuteen luovaan toimintaan, vaan

järjestelmä nähdään lainsäädännöllisiä puitteita itseensä sulkevana systeeminä, eräänlaisena kulttuurin pakkopaitana. (Heiskanen ym. 2002, 328.) Kulttuurin rahoitus vaikuttaa siis olevan vaikeiden haasteiden edessä. Vanhat rahoituskeinot eivät riitä, ne ovat jäykkiä ja uusia rahoitusmuotoja pitäisi kehittää.

Taiteen ja kulttuurin osuus valtion budjetissa oli vuonna 2008 noin 426 miljoonaa euroa. Valtion budjetin kulttuurirahoituksesta noin puolet rahoitetaan veikkausvoittovaroilla. Kulttuurialan rahoituksesta noin 85 prosenttia ohjataan kansallisille kulttuurilaitoksille ja kunnille lakisääteisinä valtionosuuksina ja valtionavustuksina. (Wallin 2008.) Tämä huomattava kansallisten kulttuurilaitoksien tukiosuus on syönyt tukea taiteilijoilta, jotta he voisivat investoida yrityksiinsä ja sitä kautta kehittää toimintaansa. Taiteilijoille maksettiin ainoastaan vuonna 2009 yhteensä 28,3 miljoonaa euroa. Tukea jaettiin erilaisina apurahoina, avustuksina, palkintoina ja palkkoina. (Karhunen & Rensujeff 2009, 1.)

2.1 Kulttuurialan määrittäminen opinnäytetyössäni

Määritän kulttuurialan sellaiseksi tuotannolliseksi toiminnaksi, jonka kautta syntyy teoksia, tekijänoikeuksia ja palveluita. Kulttuuriala ja sitä ympäröivät toimialat muodostavat kokonaisuuden, jota kutsun luovaksi taloudeksi. (Cronberg 2010, 10.)

Kulttuuriala kehittyy ja etenee ja uusia luovia tuotteita syntyy nopeaa tahtia. Tämä muuttaa ihmisten tapoja, käyttäytymistä ja ajatuksia. Mielestäni koko luova talous toimii kulttuurialan kehityksen moottorina. Kulttuurialan on vastattava oman aikansa haasteisiin ja esitettävä mahdollisille sijoittajille olevansa dynaaminen ja mielenkiintoinen sijoituskohde, joka pystyy tuomaan markkinoille uusia tuotteita, toimintatapoja ja palveluita, jotka tuovat talouteemme kasvua. Tässä opinnäytetyössä keskityn enemmän ratkaisemaan yrityksen alkupään rahoitusta kulttuurialan toimialalla, joka parantaisi taiteilijoiden, kulttuurialan pienyrittäjien ja kulttuurituottajien asemaa.

Kulttuurialan tuotteet voimme määrittää erilaisiksi muodoiksi ja ne voidaan käsittää yksilöllisiksi, kertakäyttöisiksi, kopioitaviksi tai massoille suunnattaviksi. Jaan kulttuurin kirjalliseen, kuvalliseen, äänelliseen ja tilalliseen muotoon tai tavaroihin, ja osaa kulttuurialan muodoista emme pysty määrittelemään. (Opetusministeriön julkaisu 2008:20, 11.) Mahdolliseksi pääomarahastojen ja sijoitusrahastojen sijoituskoh-

teeksi tarkoitan ja yritän ratkaista kulttuurialaa, johon kuuluu viisi pääryhmää. Ne ovat taide, kulttuuriperintö, muotoilu, joukkoviestintä ja viihdeteollisuus (Koivunen & Marsio 2006, 35).

Lisäksi rahastojen sijoitus- ja rahoituskohteeksi voidaan myös määrittää kulttuuriperintöä vaalivat palvelut, joita kulttuurin satelliittitilinpäiden mukaan voidaan pitää esimerkiksi kirjastot, museot, arkistot sekä historiallisten paikkojen ja rakennusten suojeleminen (Opetusministeriö julkaisuja 2008:20, 11).

2.2 Kulttuurin julkinen rahoittaminen

Esimerkiksi Hämeen taidetoimikunta jakaa vuosittain noin 190 000 euroa apurahoja taiteilijoille ja taiteilijatyöryhmille sekä alueella toimiville taide- ja kulttuurialan yhteisöille taiteelliseen työskentelyyn, taide- ja kulttuurihankkeisiin, opintomatkoihin tai taidetta edistävään toimintaan. Kun ottaa huomioon taiteilijoiden saamat tuet Hämeen taidetoimikunnalta ja vertaa sitä summaan jota taiteilijat hakivat (1 390 000 euroa) niin voidaan katsoa, että kulttuuri-investointien ja taiteellisen työn rahoitus on puutteellista. (Hämeen taidetoimikunta 2010.) Haluamme kehityksen aikaansaamiseksi kulttuurialalle rahamäärien tulisi kasvaa merkittävästi, jotta syntyisi huomattavia työllisyyttä edistäviä kulttuuriteollisuusyrityksiä.

Taiteilija-apurahat on suunnattu suurimmaksi osaksi taiteilijoiden työskentelyyn, se on siis palkkatukea tehdystä taiteellisesta työstä. Suomessa apurahoja maksetaan noin 545 apurahavuoden verran vuodessa. Apurahat maksetaan kalenterikuukausittain ja maksamisessa noudatetaan valtion virkamiesten palkkauksen maksamista koskevia säännöksiä. (Hallituksen esitys... 2010, 5.) Kulttuurialan on vaikea investoida toimintaansa taideapurahalla, koska se tukee palkkaa, eikä rahaa ole tarkoitettu käytännössä esimerkiksi laiteostoihin.

2.3 Kulttuurialan liikevaihto

Kauppa ja teollisuusministeriön Kirsi Kaunisharjun ja Petra Tarjanteen julkaisemassa ”Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategiassa 2015” todetaan, että luovat alat ovat kasvava työllistämisen ja yritystoiminnan alue. Koko Euroopan kulttuuritoiminnan liikevaihto oli vuonna 2003 yli 650 miljardia euroa, ja sektorilla työskenteli 5,8

miljoonaa ihmistä. Toimiala kasvoi 12,3 % enemmän kuin muu talous. (2007, 3.) Selonteosta voimme päätellä, että luovat alat ovat Euroopassa suuri työllistävä taho, siksi rahoituksen laiminlyönti saattaa vaikuttaa koko alan työllisyyteen tai alan kasvuun.

Luovien alojen sektorin kasvava kokonaisliikevaihto on näkemykseni mukaan niin huomattavaa, että näin suuren rahamäärän pitäisi houkutella luovaan alaan kiinnostuvia pääomarahastosijoittajia ja sijoitusrahastosijoittajia kehittämään tuotteitaan niin, että se hyödyttää sijoittajaa sekä sijoituksen saajaa.

Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpitotietojen mukaan kulttuuri- ja joukkoviestintäalat tuottivat Suomessa runsaan 4,6 miljardin euron liikevaihdon vuonna 2006 ja kulttuurin osuus bruttokansantuotteesta oli 3,2 prosenttia (Tilastokeskus 2009).

Kulttuurin liikevaihdosta vuonna 2006 syntyi puolet joukkoviestinnän alueella ja Suomen bruttokansantuotteesta tämä tekee noin 2 %. Taiteilija-, näyttämö- ja konserttitoiminnan osuus oli 6,2 prosenttia kulttuurin liikevaihdosta ja 0,2 prosenttia koko kansantalouden liikevaihdosta. (Tilastokeskus 2009.) Kulttuuriala on juuri se toimiala, johon rahoitusta tulisi suunnata, ja kehittämällä rahoitusta voimme saada aikaan kasvua ja sitä kautta kasvavaa työllistävää vaikutusta.

Valtion menoista on varattu kulttuurimäärärahoihin ainoastaan vajaa prosentti vuonna 2006 (Tilastoja kattavasti kulttuurista 2009). Kulttuuri on merkittävä yksityisen kulutuksen erä, sillä vuonna 2005 yksityiseen kulttuurikulutukseen käytettiin noin 5,5 miljardia euroa, ainoastaan vain elintarvikkeita kulutettiin suuremmalla summalla (9,2 miljardia euroa) (Opetusministeriön julkaisuja 2008:20, 58). Kulttuurin suuri yksityinen kulutusmeno vaikuttaa siis korottamalla valtiolle tilitettävien arvonlisäveromaksujen tasoa huomattavasti.

Suomessa toimi vuonna 2007 lähes 250 kulttuuri- ja taidealaa edustavaa säätiötä. Näistä viisi suurinta jakoivat apurahoina ja avustuksina yhteensä 46,6 miljoonaa euroa (Tilastoja kattavasti kulttuurista, 2). Suomessa toimii kattava säätiöjärjestelmä, joka jakaa säätiöihin lahjoitetut rahavarat avustuksina ja apurahoina eteenpäin. Yksityishenkilöt ja kuolinpesät voivat taiteelle tai tieteelle tehneen lahjoituksen vähentää aina 250 000 euron ylärajaan asti ansiotuloverotuksessaan, mikäli saaja on yliopistorahasto tai korkeakoulurahasto (Verohallinto 2010b). Kun lahjoituksen saa verohallinnon ni-

meämä yhdistys, yleishyödyllinen säätiö tai rahasto, joka tukee taidetta tai tiedettä, niin ansiotuloista vähennettävän veron yläraja on 50 000 euroa (Verohallinto 2010a).

Kulttuurialan tavaroita tuotiin lähes miljardilla eurolla ja kulttuuripalveluita noin 300 miljoonalla eurolla vuonna 2005. Kulttuuritavaroita vietiin reilulla 600 miljoonalla eurolla, ja kulttuuripalveluiden vienti kohosi hieman yli 100 miljoonaan euroon vuonna 2005. (Opetusministeriön julkaisuja 2008:20, 54–56.) Tiivistetysti voimme sanoa, että Kulttuurialan satelliittitalinpidon mukaan Suomen haasteet ovat kulttuurialan tavaroiden ja kulttuuripalveluiden viennin ja tuonnin tasapainottaminen. Tähän tarvitsemme kulttuurialan vientiin kohdistuvaa rahoitusta.

Suomi on kouluttanut ahkerasti kansalaisia taideammattaihin. Tieto & trendit -lehdessä 1/2010 julkaistussa Jukka Ekholmin kirjoittamassa artikkelissa todetaan, että taideammattaiissa oli viime vuonna yli 4000 työtöntä työnhakijaa. Kymmenessä vuodessa vuoteen 2005 asti kulttuurialan tutkinnon suorittaneiden määrä yli kaksinkertaistui 24 000 ihmisestä 56 000 ihmiseen, kun taidealalla valmistuneiden työllisyys kasvoi ainoastaan 21 prosenttia (Ekholm, 2010).

Jukka Ekholmin mukaan työttömien työnhakijoiden määrä taideammattaiissa lisääntyi viime vuonna yli 30 prosenttia vuoteen 2008 verrattuna (2010). Toisin sanoen koulutettuja kulttuurituottajia ei ole pystytty hyödyntämään siten, että he olisivat voineet työllistää tuotantoihinsa taidealan ammattilaisia. Näen tämän rahoituksellisena ongelmana, sillä olemassa olevilla raharesursseilla on kyetty työllistämään ainoastaan osa koulutetusta työvoimasta. Mielestäni kulttuurialan on kyettävä saamaan riittävät resurssit toimintaansa, ja sitä kautta se voi työllistää taideammattaihin valmistuneet ammattilaiset.

2.4 Kulttuuriin mahdollisesti sijoitettavat varat

Suomessa on runsaasti yksityistä pääomaa, jota sijoitetaan moniin eri tarkoituksiin. Pääomasijoittajien hallinnoiman pääoman yhteismäärä vuoden 2009 lopussa oli 5,3 miljardia euroa. Suomeen rekisteröidyt pääomasijoitusyhtiöt tekivät vuonna 2009 yhteensä 362 miljoonan euron pääomasijoitukset. (Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2009.)

Uusiin pääomasijoitusrahastoihin vuonna 2009 kerättiin yhteensä 174 miljoonaa euroa pääomasijoittajien pääomaa (Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2009). Yllä olevan perusteella kulttuurialan täytyisi perustaa omia pääomarahastoja, joihin sitten kerättäisiin uutta pääomaa, ja sitä voitaisiin käyttää kulttuurialan hankkeiden, innovaatioiden, yritysten, taiteilijoiden ja muiden toimijoiden hyväksi.

Suomessa sijoitusrahastot hallitsevat vielä suurempia rahavaroja kuin pääomasijoittajat. Suomen Pankin tilaston mukaan sijoitusrahastojen yhteenlaskettu pääoma elokuussa 2010 oli 59,6 miljardia euroa. Vuonna 2009 sijoitusrahastot tekivät 8,7 miljardin euron voiton. (Suomen pankki 2010b.) Mielestäni kulttuurialan pitäisi pitkällä aikavälillä tavoitella sijoitusrahastosijoituksia toimialalleen tai kehittää toimitapoja, joilla kulttuuritoimiala hyötyisi sijoitusrahastoista sille resursseja keräävänä voimana.

Suomen Pankin tilaston mukaan Suomen kotitalouksien rahoitusvarallisuus oli 162,3 miljardia euroa maaliskuun lopussa 2010. Suurin osa tästä rahoitusvarallisuudesta on sijoitettu asuntoihin. Nettomääräisesti kotitaloudet sijoittivat rahoitusvaroihin 1,2 miljardia euroa, minkä lisäksi osakkeiden ja rahastosijoitusten hallussapitovoitot kasvattivat rahoitusvarallisuutta 4,2 miljardilla eurolla. (Suomen pankki 2010a.)

Perinteisesti kansalaiset pitävät jonkin verran rahaa pankkitileillään. Tällä hetkellä pankkitalletuksien korot ovat alhaiset, joten kansalaisien olisi mielestäni hyvä sijoittaa rahaa tuottavammin. Kulttuurialan olisi kyettävä kehittämään toimialaansa niin, että kansalaiset kokisivat mielenkiintoa sijoittaa varojaan kulttuuriin. Suomessa kotitalouksien pankkitileillä oli talletettuna rahaa 71,2 miljardia euroa maaliskuun lopussa 2010 (Suomen pankki 2010a).

Kotitaloudet merkitsivät pörssiosakkeita ja sijoitusrahasto-osuuksia vuoden 2010 tammikuun ja maaliskuun välisenä aikana 600 miljoonalla eurolla. Maaliskuun lopussa 2010 kotitalouksien sijoitusrahastojen arvo oli 13,9 miljardia euroa. Kotitalouksien sijoittamien pörssiosakkeiden arvo oli 26,1 miljardia euroa. (Suomen pankki 2010a.)

3 SIJOITTAMINEN JA KULTTUURI

Maaailmanhistorian aikana kulttuuria on tuettu eri tavoin. Varakkaat henkilöt ovat sijoittaneet taiteeseen. Hyvin yleinen tapa oli maalauttaa itsestään muotokuva. Rikkaat

ihmiset ovat olleet historian aikana taiteilijoiden taloudellisena tukena, jotta taiteilija on voinut tehdä luovaa työtään. Mielestäni suomalainen apurahajärjestelmä on eräänlainen jatkumo kulttuurin mesenaattitoiminnasta. Näkemykseni mukaan yksityisen sektorin kulttuurin tukeminen on kuitenkin yhteiskunnan tasa-arvoistumisen myötä keskiluokkaistunut ja tieteen osuus tuen määrästä kasvanut vuosi vuodelta. Kulttuuri on taloudellisesti uuden tilanteen edessä, siksi on hyvä kartoittaa vanhoja perinteisiä sijoitusmuotoja, jos näistä rahoitusjärjestelmistä olisi hyötyä kulttuurin rahoitusongelmiin.

3.1 Pääomarahastot

Jo Rooman valtakunnassa oli pääomasijoittamista. Esimerkiksi Marcus Licinius Crassus Dives noin 115 eaa. – 53 eaa. oli tyypillinen pääomasijoittaja. Hän keinotteli kiinteistösjoituksilla, eivätkä kaikki hänen sijoituksensa olleet tuottavia, mutta hän osasi hajauttaa sijoituksensa riskien pienentämiseksi. Hän käytti hyväkseen toimintaympäristön rakenteellisia epäkohtia ja havaitsi investointimahdollisuutensa nopeasti. (Laurila 2004, 3.)

Kristoffer Kolumbus etsi aktiivisesti löytöretkelleen pääomarahoitajia, kun pankkien luottamat innovaatiotaustaiset yritykset olivat joutuneet vakuuspulaan. Matkan rahoitti lopulta Espanjan kuningatar, joka hyötyi ratkaisustaan poliittisesti ja taloudellisesti. (Laurila 2004, 21.) Yllä olevan perusteella voimme perustella, että pääomasijoittajat ovat olleet kautta aikain aina mahdollinen ratkaisu korkean riskin, mutta myös korkean tuoton projekteihin.

Pääomarahoituksella on tehty keksintöjä, rakennettu rautateitä, laivoja ja ratkaistu monia jokapäiväisiä ihmiskunnan ongelmia. Pääomasijoittamisella tarkoitetaan ammattimaisesti toimivien pääomasijoitusrahastojen tai muiden institutionaalisten sijoittajien tekemiä sijoituksia yritykseen (Lauriala 2004, 21). Jotta kulttuuriala voisi tarjota hankkeitaan ja yrityksiään pääomasijoittajille, toimialan täytyy tietää mitä pääomasijoittaminen on ja miten se toimii. Pääomasijoittaminen on järjestelmä, joka etsii alati tuottavia sijoituskohteita. Sen kautta yritys voi kasvaa, laajeta tai selviytyä hengissä. (mts. 14.) Kulttuurialan on myös mahdollista päästä pääomasijoittamisen piiriin.

Pääomasijoittajien tavoite on löytää mielenkiintoisia kohdeyrityksiä ja tarjota yrityksille pääomaa ja sitoutunutta tietotaitoa, jonka avulla yrityksen arvo nousee. Pääomasijoittajien tavoitteena on tulouttaa sijoituksesta saatu voitto irtautumisen yhteydessä. (Laurila, 13–14, 21.) Sijoitus tehdään joko oman pääoman ehtoisana (osakeanti) tai omaan pääomaan sidonnaisena investointina (lainainstrumentit). Rahoitusta voidaan myös rakentaa välirahoituksena. Tällä tarkoitetaan pankkien luottoa ja pääomasijoittajien yhdistävää rahoitusta, ja korko maksetaan yrityksen voittovaroista. (mts. 21, 101–102). Oman käsitykseni mukaan Suomen kulttuurialan toimijoiden ja yritysten tila on niin huono, että niiden on vaikea saada luottoa pankista, joten kulttuurialaan sijoittavien pääomatahojen on tehtävä pääomasijoitus oman pääoman ehtoisana sijoituksena.

Pääomasijoittaminen eroaa muusta arvopapereihin kohdistuvasta sijoitustoiminnasta muun muassa siten, että pääomasijoittaja tekee sijoituksen yleensä aina listautumattoman yhtiön osakkeisiin. (Lauriala 2004, 23.) Sijoituksen jälkeen pääomasijoittaja tarkkailee ja seuraa yrityksen kehitystä ja tarpeen mukaan tuo asiantuntemusta yrityksen toimintaan. (mts. 22.) Kulttuuritoimialalla toimiville olisi hyvä, saada ulkopuolista sitoutunutta tietotaitoa. Kulttuurialan pienyritykset ovat juuri niitä potentiaalisia pääomarahastojen sijoituskohteita, koska toimialalla on käyttämättömiä tulevaisuuden tuotteita, joita ei vielä ole kaupallistettu.

Venture capital -käsite tarkoittaa alkavien ja innovatiivisten yritysten rahoittamista ja private equity -termillä tarkoitetaan laajaa kokonaisvaltaista pääomasijoittamista ja siinä otetaan huomioon myös myöhemmän vaiheen omaisuusjärjestelyt (Lauriala 2004, 19). Tässä opinnäytetyössäni tarkoitan pääomarahoitusta yleisellä tasolla. Kuka tahansa voi toimia pääomasijoittajana sillä sijoittamista harrastavat niin yksityishenkilöt (bisnesenkeli), yhtiöt kuin rahastotkin. Pääomasijoittajina toimivat myös pankkien, vakuutusyhtiöiden ja investointipankkien pääomasijoitusyksiköt (mts. 32).

Pääomasijoittajat sijoittavat vain niihin ideoihin ja yrityksiin, joissa he katsovat olevan tuottopotentiaalia ja kehityskykyä (Lauriala 2004, 29). Jokainen pääomasijoittaja on erikoistunut määrävaiheeseen ja myös omaan toimialaan. Minun mielestäni sijoittajien yleinen käsitys on, että kulttuuri ei voi olla tuottavaa toimintaa. Tämän käsityksen takia sitä ei pidetä kiinnostavana toimialana. Kulttuurialaa pitäisi markkinoida tietoisesti pääomasijoittajille, jotta he kiinnostuisivat sijoittamaan siihen. Yleensä pääomasijoittajat luovat pienistä kasvavista yrityksistä sijoitussalkun niin sanotun portfolion,

joka hajauttaa sijoitukset useaan kohdeyritykseen ja tämä pienentää riskiä (mts. 22). Heidän kanssaan täytyisi jakaa riskiä toisen pääomasijoittajan tai julkisen rahoittajan kanssa, jotta sijoittajat lähtisivät hankkeisiin mukaan.

Perinteisesti toimivat pääomasijoittajat voivat tulla jo nyt sellaisten kulttuurialan hankkeiden tai yritysten rahoittajiksi, joissa he näkevät sijoitukselleen tuottopotentiaalia. Näen kuitenkin, että kulttuurialan olisi hyvä kehittää sellaiset toiminnastaan kertovat instrumentit yhteistyössä pääomarahojen kanssa, jotta sijoittajat voisivat kehittää omaa sijoitusjärjestelmäänsä kulttuurialalle sopivaksi.

Pääomasijoittajat määrittelevät kohdeyritysten kehitysvaiheet, ja jokaisella kehitysvaiheella on omanlaiset juuri siihen kehitysvaiheeseen erikoistuneet pääomasijoittajat. Jotta sijoittaminen olisi dynaamista ja tarkoituksenmukaista pääomasijoittajasta tulee tavallisesti yrityksen omistaja. Sijoituksesta irtaudutaan ennalta sovitun aikataulun mukaisesti. Arvonnousu realisoidaan sijoituksesta irtauduttaessa. (Lauriala 2004, 32, 199–201.)

Ensimmäinen vaihe on nimeltään siemenvaihe, jossa rahoitus annetaan tutkimukseen, tuotekehitykseen ja yrityksen alustavaan organisointiin ennen liiketoiminnan varsinaista käynnistystä. Sijoitukset tässä yritysvaiheessa ovat yleensä pieniä. (Lauriala 2004, 28.)

Seuraava rahoitusvaihe on käynnistysvaihe ja aikaisen kasvun vaiheen sijoitukset. Siinä rahoitus annetaan tuotekehitykseen, koemarkkinointiin, aikaisen kasvun vaiheessa tuotannon aloittamiseen ja tuotteiden myyntiin. Käynnistysvaiheessa yritystä ei vielä ole perustettu tai se on juuri perustettu. Käynnistysvaiheessa yrityksen tuotteita tai tuotantoja ei ole vielä kaupallistettu. Aikaisen kasvun vaiheessa yritys ei yleensä tuota voittoa. (Lauriala 2004, 28.)

Kun yrityksen nopea kasvuvaihe saavutetaan, rahoitusta käytetään tuotannon kasvattamiseen, markkinointiin ja yrityksen jatkokehitykseen. Rahoituksen kohteena voi olla myös käyttöpääoman kasvattaminen. (Lauriala 2004, 28.)

Menestyvän yrityksen pääomasijoittajat siirtyvät siirtymävaiheeseen, jossa yrityksen osakkeet noteerataan julkisilla markkinoilla lyhyen ajan kuluessa. Tämän jälkeen seu-

raa yrityksen tervehdyttäminen, jossa toimintarakenteita muutetaan kannattavaksi. (Lauriala 2004, 28.)

Lopuksi siirrytään vaiheeseen, jossa toimiva johto ostaa yrityksen tai ulkopuolinen taho esimerkiksi sijoitusrahasto tai pääomarahasto ostaa yrityksen ja ryhtyy johtamaan sitä (Lauriala 2004, 28).

On syytä olettaa, että tulevaisuudessa, kun sisältöjen tuottaminen erilaisiin teknisiin välineisiin tulee välttämättömäksi, myös suuret yritykset tekevät sijoituksia, joilla ne pyrkivät löytämään lisäarvoa omalle toiminnalleen ja saavuttaakseen strategiansa tuovat vastaisuudessa sijoituksia myös kulttuuritoimialalle. Nämä sijoitukset tehdään emoyhtiöiden varoista, kun taas pääomarahastot sijoittavat ulkopuolisten sijoittajien investoimaa pääomaa. (Lauriala 2004, 27–29.)

3.1.1 Pääomasijoittamisen edut

Perinteisesti pääomarahoitusta tarvitsee pieni alkava kulttuurialan yritys, joka työllistää yleensä vain perustajansa. Kulttuurialan yritys tarvitsee rahoitusta toiminnan aloittamiseen sekä yrityksen tutkimus- ja kehitystyöhön. Pääomarahoitusta on oman pääoman ehtoinen, joustava ja vakuudeton rahoitusmuoto. Pääomasijoittaja voi esimerkiksi sijoittaa yritykseen, jota ei vielä ole perustettu. Alustava valmis idea tai konsepti riittää sijoituksen saamiseksi. (Lauriala 2004, 15, 21, 25.)

Sijoituspäätöksen jälkeen pääomasijoittaja tuo rahoituksen lisäksi työpanostaan yritykseen. Pääomasijoittaja tuo toimialan tuntemusta kyseisestä alasta. He osallistuvat yrityksen tai projektin strategian luomiseen. Tarvittaessa pääomasijoittajat järjestävät erilaisia rahoitusinstrumentteja hyödyntäen tarkoituksenmukaisen rahoituksen yritykselle. He antavat asiantuntemustaan hallitustyöskentelyyn, budjetointiin, markkinointiin ja tukevat johtamisjärjestelmän kehittämistä. Pääomasijoittajan mukanaolo lisää kotimaista ja ulkomaista kontaktiverkkoa ja se lisää näin yrityksen uskottavuutta muihin sidosryhmiin nähden. (Nokso-Koivisto, 2003, 4.)

3.1.2 Pääomasijoittamisen vaikutus sijoitettavaan kohteeseen

Lasse Männistön Pro Gradu -tutkimus ”Pääomasijoittamisen yritystason yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen vaikuttavuus Suomessa” tutki pääomasijoituksen saaneita yrityksiä vuosina 2002 – 2004. Lasse Männistön tutkimuksen mukaan pääomasijoituksen saaneet yritykset kasvoivat liikevaihdolla mitattuna yli kolme kertaa nopeammin kuin vertailujoukon yritykset. (2009, 15.)

Henkilöstön määrällä mitattuna pääomasijoituksen saaneet yritykset kasvoivat jopa yli kuusi kertaa nopeammin kuin ne yritykset, jotka eivät saaneet pääomasijoitusta. Keskimääräinen kumulatiivinen verokertymä oli kolme vuotta sijoitushetkestä 22 % suurempi kuin niillä yrityksillä, jotka eivät saaneet pääomasijoitusta. (Männistö 2009, 15.)

Lasse Männistön tutkimus kertoo, kuinka pääomasijoituksen saaneissa yrityksissä keskimääräinen liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu oli 4,7 miljoonaa euroa ja henkilöstön määrä oli 14,1 henkilöä. Ilman pääomasijoitusta olevien vertailujoukon yritysten kasvu oli vain 1,3 miljoonaa euroa ja 2,1 henkilöä. (2009, 9.)

Lasse Männistön tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että yritys tai projekti kasvaa, työllistää ja maksaa veroja, kun se saa riittävästi resursseja ja yritys toteuttaa sille suunnitellun toimintastrategian. Rahan lisäksi pääomarahojärjestelmä tuo yritykseen sijoittajalta sitoutunutta tietotaitoa.

Aiemmin todetun pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että alkava hanke tai yritys on vedettävä tietynlaisen järjestelmän, eräänlaisen rahoituspolun lävitse, jotta se menestyy. Jos tätä ei tehdä, niin toimialan työllisyys, yrityksen liikevaihto ja verojen maksu pysyy hyvin pienenä.

Toimialan olisi mielestäni kehitettävä joustava, luovaa sektoria (taiteilijoita ja heidän yrityksiaan) tukeva rahoitusjärjestelmä, jotta kulttuuriala työllistäisi ja kasvaisi. Tätä järjestelmää hyväksi käyttäen olisi mahdollista saada niille riittävät rahalliset resurssit ja yritystä kehittävä tietotaito.

3.1.3 Sijoituskriteerit

Pääomasijoittajat sijoittavat rahojaan vain yhtiöihin tai projekteihin, jotka he näkevät kehityskelpoisiksi. Pääomasijoittajat odottavat sijoitustensa tuottojen olevan huomattavasti suurempia kuin tavanomaisissa sijoituksissa. Yleinen pääomasijoittamisen tuottovaatimus on yrityksen kehitysvaiheen, yhteiskunnan toimialan ja suhdanteiden mukaan 30 – 70 %:n välillä. (Lauriala 2004, 21–22.)

Perustajaosakkaiden tausta ja kokemus edistävät rahoituksen saamista, sillä näytöt menestyneistä hankkeista pienentävät pääomasijoituksen menettämisen riskiä. Sitoutuneet työntekijät antavat sijoittajille positiivisen kuvan hankkeesta. Sijoittajat antavat rahaa mielellään hankkeisiin, jos he näkevät, että projektilla on laajat potentiaaliset markkinat. (Lauriala 2004, 30–31.)

Sijoitettavalla yrityksellä tai hankkeella täytyy olla korkeatasoinen liiketoimintasuunnitelma. Suunnitelmasta on käytävä ilmi, että sijoituksen kohde tuntee markkinat. Liiketoimintasuunnitelma luodaan yleensä julkisella tuella ja se tähtää pääomasijoituskelpoisuuden saavuttamiseen. Sijoituksen saa helpommin, kun on näyttää, että tuotteen tai hankkeen on helppo päästä markkinoille ja se on lähellä tuoteportfoliota. Tämän sijoittajat voivat kokea vähäriskisenä sijoituksena. Pääomamarkkinoiden suhdanneolot vaikuttavat sijoituspäätöksen tekemiseen. (Lauriala 2004, 30–31.)

Pääomasijoittajan tavoite on saada aikaan sijoituksilleen arvonnousua kohdeyrityksessä kehittämällä sen toimintaa. Sijoittajat odottavat saavansa tuottoa sijoitusrahaston irtautuessa kohdeyrityksestä. (Lauriala 2004, 32.)

3.1.4 Pääomarahaston rakenne ja sijoitusprosessi

Pääomarahaston rakenne on kaksiosaisen. Hallintoyhtiö on aktiivinen toimija, joka sijoittaa määräaikaisten rahastojen varoja kohdeyritysten vähemmistöosakkuuksiin ja sijoitukset tehtyään osallistuu niiden toiminnan kehittämiseen. Kommandiittiyhtiömuotoinen pääomarahasto taas kerää varat sijoittajilta ja jakaa sijoituksista saatavat voitot hallintoyhtiön ja sijoittajien kesken. (Lauriala 2004, 34.)

Sijoittajat tuovat rahastoon 99 % rahaston varoista ja samalla toimivat äänettöminä yhtiömiehinä. Hallintoyhtiö toimii vastuunalaisena yhtiömiehenä. Rahaston yleinen elinikä on noin kymmenen vuotta. Rahaston tuotoista hallintoyhtiö saa noin 15 - 25 % voitosta. Lisäksi se saa hallinnointipalkkion, joka on yleensä noin 1,5 – 2,5 % rahastoon sijoitettujen varojen määrän mukaan. Äänettömät yhtiömiehet saavat vastaavasti 75 – 85 % pääomavoiton ja alkupääoman palautuksen. (Lauriala 2004, 35–36.)

Sijoitusprosessin aikana pääomasijoittaja yrittää saada kokonaiskuvan sijoitusta hakeesta yrityksestä. Pääomasijoittaja arvioi, onko kohdeyrityksessä tai innovaatiossa kaupallista potentiaalia. Negatiiviset asiakkaiden tai toimittajien kanssa tehdyt sopimukset tai immateriaalioikeudelliset asiat ja hankalat työsuhteiden ehdot saattavat kaataa koko sijoituspäätöksen. (Lauriala 2004, 51, 56.)

Sijoitusprosessi alkaa yhteydenotolla kohdeyrityksen neuvonantajaan. Ensin luodaan liiketoimintasuunnitelma ja sen jälkeen otetaan yhteyttä sijoittajaan. Pääomasijoittaja käy läpi liiketoimintasuunnitelman ja antaa palautteen siitä. Hankkeen osoittautuessa potentiaalisiksi sijoituskohteeksi siitä tehdään lisäselvitykset. Neuvottelut käynnistetään, jossa määritetään kaupan ehtoja, riskejä ja vastuita ennakolta. (Lauriala 2004, 52.)

Näiden toimintojen jälkeen määritetään vähemmistöosuuden arvo ja lopetetaan neuvottelut. Neuvotteluiden jälkeen, jos pääomasijoittaja ja kohdeyritys ovat päässeet kaikesta sopimukseen, luodaan osakassopimusluonnos. (Lauriala 2004, 52, 54, 64.) Sopimusluonnoksen pohjalta luodaan lopullinen sopimus ja merkitään osakkaat yrityrekisteriin. Tämän jälkeen pääomasijoittaja sitoutuu rahoittamaan ja kehittämään yritystä tai hanketta sovitun määräjän, jonka jälkeen pääomasijoittaja irtautuu yrityksestä. (Laurila 52, 199–201.)

Jotta kulttuuriala pääsisi pääomarahoittajien sijoitusten kohteeksi, sen on sijoittajille esitettävä uskottava liiketoimintasuunnitelma. Liiketoimintasuunnitelman pohjalta pääomasijoittajat arvioivat hankkeen mahdollisuuksia ja analysoivat toimialaa mahdollisena sijoituksen kohteena. (Lauriala 2004, 25.)

3.2 Sijoitusrahastot

Sijoitusrahastot toimivat eri tavalla kuin pääomarahastot. Suurin ero on, että sijoitusrahastot eivät osallistu aktiivisesti yrityksen työntekoon tai johtamiseen. Sijoitusrahastojen sijoitukset voivat olla pitkäikäisiä, kun taas pääomasijoittaja tekee sijoituksensa määräaikaiseksi. Sijoitusrahastot sijoittavat käytännössä varojaan ainoastaan listattuihin pörssiyhtiöihin. (Laurila 2004, 22–23.) Sijoitusrahastoa voisi kuvailla sijoittajien yhdessä omistamaksi arvopaperisalkuksi (Leppälampi 2009, 148).

Suomessa sijoitusrahastotoiminta on varsin nuorta. Lait säädettiin vuonna 1987 ja rahastotoiminta pääsi alkuun sen jälkeen (Turtiainen 2001, 1). Lama katkaisi sijoitusrahastokehityksen Suomessa, ja sijoitusrahastot pääsivät todenteolla vauhtiin vasta 1990-luvun lopulla (Puttonen & Repo 2003, 6). Maailmalla ensimmäinen avoin sijoitusrahasto perustettiin vuonna 1924 Yhdysvalloissa, jossa sijoitusrahastotoimintaa koskeva lainsäädäntö säädettiin 1930- ja 1940-luvuilla (Turtiainen 2001, 1). Ruotsin ensimmäiset sijoitusrahastot perustettiin 1950-luvulla. Ensimmäiset eettiset rahastot rantautuivat Ruotsiin vuonna 1990. (Karhapää 2001, 53–54.)

Sijoitusrahasto toimii siten, että rahastosäästäjien varoja kootaan yhteen ja varat sijoitetaan eri arvopapereihin. Nämä kootut rahavarat muodostavat rahaston. Sijoitusrahasto hakee varojaan suurilta ihmismassoilta, jotka merkitsemään rahasto-osuuksia itselleen. Rahastosäästäjät voivat esimerkiksi kasvattaa rahasto-osuuttaan 100 eurolla joka kuukausi. Toisaalta rahastosijoittaja voi tehdä rahastoon 100 000 euron kerta sijoituksen. Rahasto jakautuu yhtä suuriin osuuksiin, jotka tuottavat yhtäläiset oikeudet rahastossa olevaan omaisuuteen (Puttonen & Repo 2003, 51). Toimintaa voidaan kuvata eräänlaiseksi rahasuppiloksi, joka kerää varoja sijoittaakseen ne sitten jonkin toimialan yrityksiin osakkeisiin. Sijoitusrahaston varat kuuluvat rahaston osuudenomistajille. He eivät kuitenkaan vastaa sijoitusrahastoa koskevista velvoitteista. (Sijoitusrahastolaki 48/1999, 25§).

Sijoitusrahaston sijoitustoimintaa ja hallintoa harjoittaa erityinen osakeyhtiömuotoinen hallintoyhtiö. Tällä yhtiöllä voi olla monia sijoitusrahastoja hoidossaan (Puttonen & Repo 2003, 51). Hallintoyhtiö saa sijoitusrahaston hallintopalkkioita enintään 2 % rahaston arvosta. Hallintoyhtiö maksaa varojen säilytysyhteisölle enintään 0,3 % säilytyspalkkiota. (Sijoitusrahastolaki 48/1999, 7§.)

Rahastosijoittaja maksaa rahasto-osuutta merkintähinnan lisäksi enintään 5 % merkintälisää hallintoyhtiölle. Sijoitusrahasto sijoittaja rahasto-osuudestaan luovuttuaan maksaa hallintoyhtiölle luovutusvähennystä enintään 2 % rahasto-osuuden lunastuspäivän hinnasta. (Sijoitusrahastolaki 48/1999,12§.)

Sijoitusrahasto pystyy tarjoamaan sijoittajille asiantuntemusta, riskin hajautuksen ja pienet kaupankäyntikustannukset. Sijoitusrahastojen toimintaa säätelee laki. Sijoitusrahastot pystyvät sijoittamaan rahojaan vain lain sallimiin kohteisiin. Sijoitusrahasto voi itse määritellä sääntönsä, jotka Finanssivalvonta vahvistaa. Niistä on tullava ilmi minkä tyyppinen sijoitusrahasto on kyseessä ja millaista sijoituspolitiikkaa se harjoittaa. (Puttonen & Repo 2003, 24, 29.) Rahoitustarkastus valvoo sijoitusrahastojen toimintaa. Sijoitusrahastolaki jakaa sijoitusrahastot kahteen ryhmään: sijoitusrahastodirektiivin mukaisiin sijoitusrahastoihin ja erikoissijoitusrahastoihin. Käytännössä sijoitusrahoituslaki määrää sijoitusrahastojen riskien hajauttamisesta ja tämä tarkoittaa sitä, että sijoitusrahastot sijoittavat oikeastaan vain listattuihin yhtiöihin. (Pörssisäätiö 2009.)

Sijoitusrahastot jaotellaan sijoituskohteidensa mukaan seuraavasti: lyhyen koron rahastoihin ja rahamarkkinarahastoihin, joka sijoittaa varansa lyhytaikaisiin rahamarkkinavälineisiin. Näitä ovat valtion velkasitoumukset, pankkien sijoitustodistukset, kuntien kuntatodistukset ja yritysten yritystodistukset. Keskipitkän ja pitkän koron sijoitusrahastot sijoittavat varansa pääosin pitkäaikaisiin joukkolainoihin ja muihin korkoinstrumentteihin. (Puttonen & Repo 2003, 64.)

Yhdistelmärahastot sijoittavat sekä osakkeisiin että korkoa tuottaviin kohteisiin, jolloin sijoitusten painopistettä voidaan vaihtaa markkinatilanteen mukaan. Korko- ja osakesijoitusten väliset painoarvot ja niiden vaihtelurajat määritellään rahaston säännöissä. Ne voidaan myös jättää määrittelemättä, jolloin jako määritetään markkinatilanteesta. Sijoitusten maantieteellinen sijainti määrätään niin ikään rahaston säännöissä. (Puttonen & Repo 2003, 69.)

Sijoitusrahasto voi myös toimia osakerahastona, joka sijoittaa varansa osakkeisiin. Silloin rahastojen sisäinen jaottelu tehdään esimerkiksi sijoituskohteiden maantieteellisen sijainnin, yhtiöiden toimialan tai yhtiöiden koon perusteella. Sijoitusrahasto voi

sijoittaa varansa suuriin ja vakaisiin maailmanlaajuisesti toimiviin yrityksiin eli blue chip -yhtiöihin tai pieniin ja keskisuuriin yrityksiin eli small cap -yhtiöihin. Sijoitusrahasto voi myös erikoistua jollekin toimialalle, kuten kulttuurialaan tai viihdeteollisuuteen. (Puttonen & Repo 2003, 66–69.)

Osakerahastojen tuottotavoite on yleensä ylittää sijoituskohteiden mukaisesti valittu vertailu- eli benchmark-indeksi, esimerkiksi jonkin määräalueen osakeindeksi tai toimialaindeksi (Puttonen & Repo 2003, 68). Pitkän tähtäyksen osakesijoitusten tuottotavoite on 7–8 % (Lindroos, 2010).

Osakkeisiin sijoitettavia rahastoja ovat indeksirahastot, jotka sijoittavat esimerkiksi pörssin Euro STOXX 50 -indeksiin kuuluviin osakkeisiin. Rahasto-osuusrahastot sijoittavat varansa toisiin sijoitusrahastoihin, jolloin ne hajauttavat sijoituksensa ja näin riski on pienempi kuin tavallisessa sijoitusrahastossa. (Puttonen & Repo 2003, 68.)

Erikoisrahastot ottavat suurempia riskejä kuin muut rahastot. Esimerkiksi hedge-rahasto saa sijoittaa listattujen ja listaamattomien yhtiöiden osakkeisiin, erilaisiin korkokohteisiin ja johdannaisiin (Puttonen & Repo 2003, 71–72). Säännöissä sijoitusrahasto voi myös määritellä itse tuottotavoitteensa. Sijoitusrahaston sijoituskohteiden valintaperusteet voivat olla myös eettisiä tai laajasti yhteiskuntavastuuta korostavia. (Pörssisäätiö 2009.)

3.3 Sijoittajan näkökulma

Haastattelin opinnäytetyötäni varten ekonomi Marko Lindroosia, joka on kokenut sijoitusalan ammattilainen. Kysyin häneltä kulttuurialan mahdollisuudesta sijoitusrahastojen sijoituskohteeksi.

Marko Lindroosin mielestä pääomarahasto sopii paremmin kulttuurialaa rahoittamaan kuin sijoitusrahasto. Pääomarahastot sijoittavat alkaviin ja vielä pieniin kohteisiin, joiden toiminnassa ne näkevät tulevaisuudessa tuottoja. Pääomasijoittajat ovat tietoisia riskeistä, joita sijoittaminen pienyrityksiin tuo tullessaan. Hän ehdotti toimenpiteenä kulttuurialalle nettisivujen perustamista. Siellä kulttuurialan toimijat ja alan yrittäjät ja muut yritykset voivat esitellä ideoitaan ja luovia ratkaisujaan pääomasijoittajille. Si-

joittajat taas voisivat sitä kautta löytää potentiaalisia sijoituskohteita omistamalleen rahalle. (2010).

Kysyin millaiset yritykset yleensä käyvät nykyisin ja lähitulevaisuudessa sijoitusrahastojen sijoituskohteeksi ja voiko sijoitusrahasto tehdä sijoituksen esimerkiksi toiminimeen? Marko Lindroos vastasi, että rahastojen sijoituskohteet määritellään rahastojen säännöissä. Pääsääntö yleensä on, että sijoituskohde on listattu yhtiö. Joillain erikoissijoitusrahastoilla voi olla listaamattomia yrityksiä, mutta silloin näillä yrityksillä on oltava nähtävissä riittävät tilinpäätös- ja tasetiedot. Lisäksi yrityksen tulee erottua muista ja olla "houkutteleva". Mihinkään ihan pieniin yrityksiin sijoitusrahastot eivät sijoita. Marko Lindroos toteaa, että pääomasijoittajat voivat sijoittaa löyhemmin pieniin yrityksiin. (2010.)

Sijoitusrahaston sijoituskohteeksi pääsevällä yrityksellä tulee hänen mukaansa olla historiallisesti jo hyvä tuloksentelekyky. Sijoituksen tuottotavoite vaihtelee yrityksen riskin suhteessa. Sijoitusrahastojen tuottotavoite vaihtelee rahaston sääntöjen ja profiilin mukaan, esimerkiksi normaali osakerahasto vastaan hedge-rahasto tai vipurahasto. Toisin sanoen, tuotto-/riskitasot nousevat, jos rahasto voi käyttää optioita sijoitusten suojaamiseen tai vivuttamiseen. Rahasto voi maantieteellisesti sijoittaa ulkomaille tai kotimaahan. Sijoitusrahastot odottavat yritykseltä pitkän tähtäyksen osakesijoituksen tuottotavoitetta, joka on noin 7–8 %. (Lindroos 2010.)

Miten sitten yritysten arvon kehitystä analysoidaan? Marko Lindroosin mielestä sitä tehdään vertaamalla yrityksen tuloksentelekykyyn suhteessa muihin vastaaviin yrityksiin. Kysyn edelleen: Voisiko analyysiin soveltaa fundamenttianalyysiä? Lindroos vastaa: Listatuille yrityksille tehdään paljon fundamenttianalyysiä, jossa pyritään vertaamaan jotakin yritystä suhteessa toimialaan ja samalla toimialalla toimiviin yrityksiin. Lisäksi Marko Lindroos kiteyttää, että analyytikot tekevät ennusteita yrityksen, toimialan ja maailman taloudelliselle kehitykselle. Tämän perusteella he tekevät arvioita siitä, kuinka paljon kyseisen yrityksen osakkeen arvon tulisi olla tulevaisuudessa. Sen perusteella he antavat yrityksestä osto- tai myyntisuosituksia. (2010.)

Marko Lindroosin mielestä perinteinen sijoitusrahasto ei sovi kulttuurialan rahoituksen ratkaisuksi, koska sijoitusrahasto sijoittaa jo asemansa vakiinnuttaneisiin sijoitus-

kohteisiin, jotka ovat kooltaan tarpeeksi isoja. Yleensä sijoitusrahaston sijoituskohteet ovat jo pörssiyhtiöitä ja siten nämä yhtiöt tuovat varmempaa tasaista tuottoa sijoittajalle. (2010).

3.4 Kooste

Pääomasijoittajat ovat pitkän historiansa aikana osallistuneet lukuisien hankkeiden ja yritysten rahoittamiseen. Miksi sitten Suomessa rahastosijoittajat eivät rahoita kulttuurialaa? Siihen voi olla monia syitä. Esimerkiksi pääomasijoittajat saattavat vaatia moninkertaisia voittoja pääomalleen tai reunaehtoja, joita kulttuuriala ei voi toteuttaa.

Suomessa toimii monia julkisen rahoituksen vaihtoehtoja, jotka tarjoavat yrityksen käynnistysvaiheen rahoitusta ja myöhäisempien rahoitusvaiheiden rahoitusta, esimerkiksi vientiponnistuksiin. Julkisen rahoittajien kuten Finnvera Oyj:n ja innovaatioiden tutkimiskeskus Tekesin sijoituksiin kuuluu niin paljon reunaehtoja, että niistä ei yksinkertaisesti ole koko kulttuurialan rahoittajiksi. Vaadittuja reunaehtoja ovat mm. yrityksen luottokelpoisuus, yrityksellä ei saa olla maksurästejä ja sen omapääoman täytyy olla positiivinen. Mielestäni julkisen rahoituksen jäykkyyttä kuvaa se, että yli 15 000 euron rahoitus on kilpailutettava hankintaprosessin mukaan ja ilmoitettava hankinnasta Hilma-järjestelmässä. (Aura 2009, 6.)

Kulttuurialan tulevaisuuden ennustaminen nykyisessä taloudellisessa maailmassa on vaikeaa ja siksi meidän on kehitettävä entistä joustavampia ja älykkäämpiä järjestelmiä ja toimintatapoja. Kun kulttuuriala toimii alati muuttuvassa toimintaympäristössä, monimuotoisesti ja sen toisiaan leikkaavia ja risteävistä toimintasuhteita yritetään rahoittaa pelkällä apurahalla, niin rahoitus toimii vain osaan rahoitettavista kohteista. (Aaltonen, 2010.)

Kulttuuriala tarvitsee erilaisia rahoitusmalleja ja toimintaa tukevia kehitysjärjestelmiä, onnistuakseen ja vastatakseen niihin odotuksiin, joita valtioneuvosto siltä odottaa tulevaisuudessa. Siksi kulttuurirahoituksen ei tulisikaan tukeutua vanhoihin apuraharakenteisiin vaan kulttuurialan olisi tukeuduttava uusiin järjestelmiin, jotka syntyvät pikemminkin kokeellisista ja tulevia rakenteita visioivien hankkeiden ja organisaatiomuotojen merkittävästä lisääntymisestä. Näin voidaan tulevaisuudessa onnistua vastaamaan kulttuurialan kehityksen haasteisiin, ja silloin koko toimialasta voi muodostua kiinnostava rahastojen sijoituskohde. (Aaltonen, 2010.)

4 VAIHTOEHTOISET SIJOITUSMUODOT

Haastattelin opinnäytetyötäni varten nukketeatteri Nasty Puppet Promotionsin taiteellista johtajaa Hannu Räisää. Hän on toiminut pitkään kulttuurialalla mm. Hämeen läänintaiteilijana. Halusin haastatella häntä, koska Hannu Räissä on omassa työssään nähnyt käytännössä millaisien rahoitusongelmien parissa kulttuurialan ammattilaiset joutuvat toimimaan.

Hannu Räissä kertoi, että vain harva pystyy ottamaan lainarahaa perustaakseen nukketeatterin tai ryhmän. Räisän yrityksen olisi mahdotonta tehdä 10 000 euron kerta investointia. Hän mielestään taidealan talous on yleisesti epävarmalla pohjalla. Hannu Räissä kertoi säästäneensä rahaa, kun hänellä on ollut tarvetta ostaa jokin laite tai kone. Taideapurahan hyväksi puoleksi hän sanoo, että sen avulla voi palkata työryhmään muita jäseniksi. Toisaalta taas kohdeapurahaa hänen teatterinsa ei kannattaisi ottaa, koska silloin hänen täytyy työskennellä kohdeapurahan saaneessa hankkeessa ja silloin hänen työpanoksensa olisi pois hänen yritykseltään, jossa kuitenkin juoksevat normaalit yritystoiminnan kulut. (2010.)

Haastattelun perusteella voidaan todeta, että taideyrityksien ja taidealan rahoitus toimii tällä hetkellä suurimmaksi osaksi julkisen apurahan voimin. Nämä apurahat ovat silti tärkeitä, sillä ne mahdollistavat monien taiteilijoiden työntekomahdollisuuden. Kuitenkin yksityinen rahoitus ja investoinnit ovat jääneet taidealalla puutteelliseksi. Kohdeapuraha on määrältään pieni, kun sitä verrataan siihen aikaan, johon sen myötä sitoutuu. Taiteilija, joka pyörittää omaa yritystään, ei pysty työskentelemään yrityksessään, koska on sitoutunut tekemään kohdeapurahan oikeuttavan työn. Kulttuuriala ei pysty investoimaan ja sitä kautta kehittämään toimintaansa.

Hannu Räisän avulla saadun tiedon pohjalta voidaan perustella, että vaihtoehtoisia rahoitusmuotoja tarvitaan. Kulttuurialalla toimii tuhansia koulutettuja kuvataiteilijoita, teatteriammattilaisia, muusikoita ja tanssijoita muutamia mainitakseni, jotka eivät saa luottoa pankista eikä taidetoimikunta myönnä heille apurahoja. He tarvitsevat rahoitusta, joka voidaan maksaa viikon, kahden tai vaikkapa kuukauden päästä takaisin. Monet heistä tekevät töitä hyvin pienellä palkalla, jotkut tekevät töitä puolisonsa tu-

kemana. He elävät työttömyystuella, palkkatuella ja rahoittavat taiteellista toimintaansa olemalla muun alan palkkatöissä. (Cronberg 2010, 20.)

He kuitenkin heräävät joka päivä tekemään pitkän päivätyön ja ovat ylpeitä ammatistaan. Heidän ongelmansa on rahoitus. He tarvitsisivat ehkä taiteelliseen työhönsä muutaman satasta kuukaudessa esimerkiksi kuvataiteilijan öljyväreihin tai balettitantsijan kärkitossuihin. Muusikot tai teatteriseurue taas pärjäisi kiertuetta tehdessään kenties muutamalla tonnilla, ollessaan kiertueella, joka voi tuottaa taiteilijoilleen kymmeniä tuhansia euroja.

Esittelen tämän pääluvun 4. alaluvuissa 4.1 ja 4.2 vaihtoehtoisia kulttuurin sijoitusmuotoja ja kerron miten ne toimivat.

4.1 Mikroluotot

Mikroluottojen historia alkaa vuodesta 1976, jolloin bangladeshilainen Muhammed Yunusia alkoi lainata rahaa köyhille ammatinharjoittajille ilman vakuuksia ja hän perusti Grameen nimisen pankin vuonna 1976. Grameen Pankki ja sen perustaja sai vuonna 2006 Nobelin rauhanpalkinnon toiminnastaan köyhien ammattia harjoittavien kansalaisten hyväksi. (A Short History of Grameen Bank 2010.) Hänen ideomallaan rahoitustavalla kansalainen voi kehittää toimintaansa, löytää uusia toimitapoja ja asiakkaita ja siten varaton kansalainen voi nousta keskiluokkaan tekemällä uutterasti töitä asiansa eteen.

Muhammed Yunusin vuonna 1976 perustama pankki toimii siten, että sijoittajat tallettavat rahaa mikroluottorahastoon, josta sitten varat jaetaan luoton saajille. Grameen Pankki neuvoo luotolla menestyneitä sijoittamaan työnteosta ansaitsemansa rahat, jotta heidän rahatilanteensa paranisi. Grameen Pankin myöntämien mikroluottojen korkoprosentti vaihtelee korottomista opintolainoista 20-prosenttisiin riskiluottoihin. Lähes kaikki maksavat luottonsa takaisin. Suurin osa pankin asiakkaista on naisia. Mikroluottojärjestelmä on historiansa aikana auttanut parantamaan juuri kehitysmaiden naisten asemaa ja nostanut heitä ja heidän perheitään köyhyydestä keskiluokkaan. (What is Microcredit? 2010.)

Muhammed Yunusin mikroluottojärjestelmän idea on se, että ihminen maksaa lainansa, kun luotto on tarkoitettu kehittämään hänen työtään tai hän pystyy luoton avulla harjoittamaan ammattiaan. Luotto ei perustu mihinkään vakuuteen tai lakiin vaan luottamukseen. Mikroluotto herättää ihmisessä prosessin, jonka myötä hän itse alkaa tehdä töitä oman elämänsä tilan kohentamiseksi. Mikroluottoa ei ole tarkoitettu kulutusluotoksi. Mikroluoton saadakseen on liityttävä takausryhmään ja hyväksyttävä takausryhmän säännöt. (What is Microcredit? 2010.)

Grameen Pankin mikroluottojen eettiset säännöt ja yleisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi, että mikroluotto edistää ihmisoikeuksia. Se luo inhimillistä pääomaa jakaen stipendejä lasten koulutukseen antaen opintolainoja ja käyttäen rahaa luonnon suojelemiseen. Mikroluoton perimmäinen oivallus on, että varattomilla kansalaisilla on taitoja, mutta ne ovat vajaa käytössä. Varattomuus ei ole kansalaisen vika, vaan maan poliittinen johto ei ole osannut tai halunnut kehittää järjestelmää, joka poistaisi köyhyyttä. (What is Microcredit? 2010.)

Koska mikroluotto on vakuudeton luotto, niin pankkien pitää jollain tapaa turvata sijoituksensa. Muhammed Yunusin kehittämä menetelmä on takausryhmä. Yleensä viisi ihmistä muodostaa takausryhmän. Järjestelmä perustuu luottamukseen ja ryhmän jäsenien tarvitsee vain käyttäytyä vastuullisesti ja ryhmän sääntöjen mukaan. Heidän ei tarvitse allekirjoittaa velkakirjaa. Laina annetaan yhdelle esimerkiksi viikoksi tai kahdeksi ja muut neljä takaavat lainan. Henkilön maksettua luoton ryhmän seuraava saa lainan. Tällaisella keskinäisellä luottamukseen perustuvassa takaamisen mallissa luottotappiot ovat pysyneet mikroluottolainoissa pieninä. (Grameen Bank at a glance 2010.)

Suomessa on kehitetty Muhammed Yunusin idean pohjalta lainatuote, jota kutsutaan Pikavipiksi. Se on vakuudeton laina, mutta se toimii kulutusluottona, eikä sitä voi käyttää kulttuurialan rahoitukseen. Pikavippiin ei kuulu eettistä säännöstöä ja siksi sitä ei saa sekoittaa Muhammed Yunusin kehittämään järjestelmään.

Euroopan sosiaalirahasto on perustanut uuden mikrorahoitusohjelman, joka tarjoaa mikroluottoja pienyrityksille. Euroopan sosiaalirahasto myöntää korkotukea Progress-mikrorahoituksen saaneelle. Tämä tuo mikroyrittäjille lisähelppotusta rahoituksen

hankkimiseen. Euroopan investointipankkir ryhmä ja muut kansainväliset rahoituslaitokset odottavat pääsevänsä noin 500 miljoonan euron luottoihin 8 vuoden aikana. (Euroopan sosiaalirahasto 2010.)

Rahoitusta on saanut kesäkuusta 2010 lähtien. Suomessa ei mm. pankit ja voittoa tavoittelemattomat mikroluotonantajat tai takuita antavat yritykset ole tarjonnut kulttuurialalle mahdollisuutta hankkia tätä kautta rahoitusta. Euroopan investointirahastosta välitetään rahoitus niille luotonantajille, jotka tarjoavat lainoja esimerkiksi kulttuurialalle. Euroopan investointirahasto myöntää rahastosta alle 25 000 euron mikroluottoja alle 10 työntekijän yrityksiin, joilla ei ole mahdollisuutta saada pankkilainoja. Euroopan investointirahasto toimii takaajana ts. myöntää vakuudet lainan saajalle. (Euroopan sosiaalirahasto 2010.)

Norjassa toimii itsenäinen Culture Sparepankki. Pankki luotottaa ja rahoittaa eettisiä investointeja. Se edistää hankkeita, joilla on sosiaalinen ja eettinen tavoite. Vuonna 2009 pankki jakoi mikroluottoja 4,3 miljoonaa euroa. (Culture Sparbank 2009, 5, 8).

Mikroluotot ovat ehdottomasti ensisijainen ja ensimmäisenä tarjottava kulttuurialan rahoituksen muoto. Mikroluotot auttavat toimijaa saamaan rahoitusta yrityksen varhaisessa rahoitusvaiheessa. Mikroluotot auttaisivat taiteilijaa ja taidetyöryhmiä rahoittamaan taiteellista toimintaansa. Näitä luottoja voisi mielestäni myöntää esimerkiksi opinnäytetyöni tilannut toimeksiantajani, mutta myös alueelliset taidetoimikunnat voisivat olla luoton välittäjänä apurahajärjestelmän rinnalla.

4.2 Yksityiset rahastot

Kulttuurialan toimijoiden on idean saatuaan ratkaistava kuinka rahoittaa projekti. Kuinka saada rahaa niin, ettei omistus pienene omistamassaan yrityksessä? Julkinen rahoitus voi velvoittaa tekemään oman idean kaupallistamisen lisäksi muuta toimintaa. Pääomarahastolla voi olla tiukka sopimus- ja hallinnointikäytäntö, joka on kulttuurialalle vierasta ja siksi aiheuttaa konfliktitilanteita taiteilijoiden ja liikemiesten välille, ellei kulttuurituottaja ole näiden kahden toimijan välissä ylläpitämässä keskusteluyhteyttä. (Tuominen 2010, 10,15.)

Mediatonic-rahasto toimii projekti- ja katalogirahastona. Se on mielestäni hyvä esimerkki rahastosta, joka on kehittänyt uudenlaisen lähestymistavan perinteisen pääomasijoitusrakenteen rinnalle. Mediatonic rahaston luonut Tanu-Matti Tuomisen mielestä tekniset teollisuuden keksinnöt eivät enää tuo kasvua Suomelle. Hänen mukaansa tulevaisuudessa kansantalouden kasvu syntyy tunteista, luovuudesta, immateriaalioikeuksista, osallistumisesta yhteisöihin ja ihmisten sitoutumisesta tuotemerkkeihin. Mediatonic-rahaston luojat ovat kehittäneet rahaston erityisesti kulttuurialan toimijoita varten. (Tuominen 2010, 3.)

Tanu-Matti Tuomisen mukaan pääomarahoitusta on kankea ja aikansa elänyt rahoitustapa. Hänen luomansa projekti- ja katalogirahastomalli on joustavampi rahoitusmuoto ja siksi se sopii luovalle taloudelle paremmin kuin perinteinen pääomasijoittaminen. (2010, 3.) Mediatonic-rahasto sijoittaa kaupallisiin peleihin, televisioformaatteihin, mediatuotteisiin ja verkkopalveluihin. (Tuominen & Tulonen 2010, 1.)

Mediatonic-rahasto ei sijoita yritysten varhaisvaiheeseen vaan se toimii aikaisen kasvun ja nopean kasvun vaiheen rahoittajana. Lisäksi Tanu-Matti Tuomisen perustama katalogirahasto sijoittaa pitkään katalogitulovirtaan (Tuominen 2010, 8). Mediatonicin sijoitus tehdään tuoteoikeuksiin, ei yritysten omaan pääomaan. Rahaston sijoituskriteerinä on kohteiden valinnassa markkinalähtöisyys, nopea kaupallistaminen ja pitkäaikaiset tulovirrat. (Tuominen & Tulonen 2010, 1.)

Pääomasijoitusmallissa yritys saattaa kulkea yhtiön rahoituspolkua monta vuotta, kun taas Mediatonicin rahoitusmallissa pääomat kiertävät nopeasti. Tuottomahdollisuudet realisoituvat yleensä 6 kk – 24 kk aikana. Tyypillistä alan tuotteiden elinkaarelle on suuri ja nopea alkuvaiheen tuotto, jonka jälkeen rahasto saa tuloa katalogitulovirrasta. (Tuominen & Tulonen 2010, 2.)

Mediatonic on toimialarahasto, joka sijoittaa ensimmäisessä vaiheessa peleihin, televisioformaatteihin ja eri mediat yhdistäviin mediatuotteisiin. Seuraavassa vaiheessa rahasto sijoittaa pelien hahmoihin ja leluteollisuuteen, elokuvaan, televisioon ja sarjakuviin. Rahaston kasvaessa Mediatonic voi rahoittaa esimerkiksi urheilu- ja liikuntasovelluksia, designtuotteiden suunnittelua, hyvinvointialan

sisältötuotteita, musiikkialan lisäarvotuotteita ja esittävää showteollisuutta. (Tuominen & Tulonen 2010, 2.)

Mediatonic vastaa luovan alan rahoituksen ongelmiin siten, että hanke rahoitetaan ja kaupallistetaan, mutta tuotteen oikeudet pysyvät tekijäyrittäjällä itsellään. Käyttämällä Mediatonic-rahoitusta omistaja ei menetä omistustaan yrityksessä, kuten tapahtuisi pääomasijoituksessa. (Tuominen 2010, 15.)

Rahaston tavoite on saada tuotteesta tuleva liikevaihto suurenemaan rojalitiosuuksia kasvattamalla ja maksuennakot pois jättämällä. Koska yrityksen rahoitusta ei tehdä pääomaan, vaikeaa arvonmäärittystä ei tarvitse tehdä rahoitusta saadakseen. (Tuominen 2010, 15.) Jos sijoituksen saanut formaatti menestyy, sijoitusvoittoa kartutetaan Mediatonic-projekti- tai -katalogirahastoon ja tällä tavalla sijoituksen saanut hyötyy rahastosta. (Tuominen & Tulonen 2010, 2.)

Koosteena voin todeta, että Mediatonic-rahasto on hyvä esimerkki ja malli kulttuurialaan sijoittavasta rahastosta. Tämä rahasto antaa apua nopean kasvun rahoitusvaiheessa toimivaan kulttuurialan yritykseen tai projektiin. Tämän rahaston hyvä puoli on, että sijoituksen jälkeen pääomarahastot saattavat kiinnostua sijoittamaan projektiin ja viemään osaltaan hanketta eteenpäin. Kulttuurialan olisi pystyttävä yhteistyössä rahoitusalan ammattilaisten kanssa perustamaan eri kulttuurialan tarpeisiin ja tarkoitukseen soveltuvia rahastoja.

5 UUSIEN RAHOITUSMUOTOJEN KEHITTÄMINEN

Sijoitusrahastojen toiminta pohjautuu sijoitusrahastolakeihin. Ne sijoittavat varojaan mm. korkosijoituksiin, johdannaisiin, osakkeisiin tai toisiin sijoitusrahastoihin ja siksi ne sijoittavat varojaan jo tilansa vakiintuneisiin yrityksiin. Tämän takia sijoitusrahastot eivät tule kysymykseen kulttuurialan aloittavien yritysten rahoituksessa. (Puttonen & Repo 2003, 63–74.) Sijoitusrahastot voivat toimia neljällä eri tavalla rahoitusta tuovana instrumenttina kulttuurialalle.

Sijoitusrahastot voivat olla kiinnostuneita kulttuuritoimialasta pitkällä aikavälillä. Sijoitusrahastojen kiinnostusta edistäisi, jos luovan talouden hankkeet ja yritykset kulki-

sivat sellaisen rahoitusjärjestelmän lävitse, jota kutsun rahoituspoluksi. Silloin kulttuurialan yritykset polun loppupäässä olisivat niitä sijoitusrahastojen vakiintuneita sijoituskohteita. Sijoitusrahastot ovat jo nyt sijoittaneet elokuvateollisuuteen ja viihdeteollisuuteen, esimerkiksi Tapiolan USA-sijoitusrahasto on sijoittanut rahastovarojaan The Walt Disney viihdekonserniin (Tapiola USA 2010, 2).

Myös korkean riskin hedge-rahastot voivat jo nyt sijoittaa kulttuuritoimialaan, koska se voi sijoitusrahastolain mukaan sijoittaa listautumattomiin ja pörssiin listattuihin yhtiöihin. Käytännössä hedge-rahastot kuitenkin sijoittavat varojaan vain listattuihin yrityksiin riskin välttämiseksi. Omasta mielestäni totean, että suuren riskin rahastot voivat juuri kulttuurialasta löytää nyt ja tulevaisuudessa uusia luovia sijoituskohteita, jotka antavat mahdollisuuden ansaita suurta tuottoa sijoittajilleen. (Puttonen & Repo 2003, 71–74).

Suomessa ei ole tunnetusti edistetty sijoittamista verokannustimilla. Kulttuurialan ja koko luovan talouden rahoituksen kattamiseksi ja uuden luovan talouden kehittämiseksi olisi tätä mielestäni syytä harkita. Vesa Karhapää on tutkinut Pro gradu -tutkimuksessaan Eettinen sijoittaminen – kehitys, strategiat ja käytäntö eettistä rahastosijoittamista. Hänen mukaansa Ruotsissa vuonna 2000 toimi 24 eettistä rahastoa. Nämä rahastot osallistuivat näytävästi hyväntekeväisyystoimintaan. Hänen tutkimuksessaan hyväntekeväisyyteen osallistuvien eettisten rahastojen osuus oli 40 % ja siksi sitä ei voida pitää satunnaisena tapahtumana. (2000, 56.)

Ruotsissa tätä sijoitusrahastojärjestelmää tukee verotus. Vuonna 1978 Ruotsissa säädettiin laki, jonka seurauksena kansalainen pystyi sijoittamaan sijoitusrahastoon ja osakkeisiin ensin 400 kruunua kuukaudessa. Myöhemmin tätä summaa nostettiin 2000 kruunuun kuukaudessa. Sijoitusrahastojen voitot olivat vuoteen 1991 verovapaita. Tämän jälkeen on Ruotsissa siirrytty henkilökohtaiseen eläkesäästämisen IPS-järjestelmään, joka mahdollistaa sijoittamisen rahastoihin, yksittäisiin osakkeisiin tai pankkitileille. Järjestelmässä sijoittajan on mahdollista siirtää sijoituksiaan eri sijoitusmuotojen ja -instituutioiden välillä verottomasti. Sijoitukset ovat verovähennykelpoisia ja eläkettä nostaessa kansalainen maksaa sijoituksesta veroa, kuten muistakin eläkkeistä. (Karhapää 2000, 53.)

Ruotsissa sijoittaja saa 4,5 % suuremman tuoton, kun otetaan hyväntekeväisyys sijoituksen lähtökohdaksi ja lahjoitetaan rahaa 10 % sijoituksen voitosta aatteellisen rahaston kautta verojen jälkeen. (Karhapää 2000, 57).

Myös Suomessa voitaisiin verokannustimilla rahoittaa kulttuurialaa, kuten Ruotsissa. Sijoitusrahoituslakiin kulttuurialan olisi hyvä saada pykälä eettisestä voitonjaosta. Lähtökohtana olisi eettinen sijoittaminen. Esimerkiksi 10 % voitosta suunnattaisiin kulttuurialan eettisiin rahastoihin ja silloin sijoittajille jäisi verojen jälkeen 4,5 % suurempi voitto (Karhapää 2000, 57). Uskon, että tällöin rahaa virtaisi kulttuurialan rahoituksen tarpeisiin. Vuonna 2009 sijoitusrahastot tuottivat 8,7 miljardia euroa (Suomen pankki 2010b). Tästä 10 % osuus olisi 870 miljoonaa euroa. Tuo summa käytännössä kaksinkertaistaisi nykyisen valtion kulttuuriapurahan.

Hyvin mielenkiintoinen puoli sijoitusrahastotoiminnassa on eettiset sijoitusrahastot. Herää kysymys, voiko eettinen sijoittaminen määrittää sosioekonomisesta näkökulmasta katsottuna sijoittamalleen rahalle syntyneen tuoton muuna kuin rahana? Voisiko eettinen sijoitusrahasto tai pääomarahasto toimia esimerkiksi niin, että osa tuotosta määritetään siten, että sijoittaja sijoittaa kulttuuritoimialaan ja voitto määritetään kulttuurille tuottoarvoina, joita ei eettinen rahasto maksa rahana, vaan esimerkiksi hyvinvointina, terveytenä tai yhteiskunnan ja yrityksien parempana tuottavuutena?

Kyllä näin voidaan tehdä. SROI on investoinnin muodostavaa sosiaalista tuottoa mittaava kustannushyötyanalyysi, jolla voidaan määrittää taloudellinen tulos sosiaalisista, ympäristöllisistä ja kulttuurisista hankkeista. Toisin sanoen SROI ilmaisee ne lisäarvot, joita ei voida rahalla mitata ja muuntaa ne sitten taloudelliseksi tulokseksi. SROI:n avulla on rahoittajan mahdollista ymmärtää, miten suuri hankkeen rahallinen ja kulttuurinen tuotto on toteutunut verrattuna investointiin. (Culture Sparbank 2009, 8.), (Social Return on Investment (SROI) 2010.)

Kulttuurialan olisi mielestäni siirryttävä käyttämään hankkeidensa taloudellisessa raportoinnissa SROI-kustannushyötyanalyysiä. Se näyttäisi rahoittajille kulttuurista syntyvää todellista tuottoa talouden termein.

6 POHDINTA

Kulttuuriala toimii mielestäni monin eri tavoin kuin liike-elämä. Jos markkinat määrittää kulttuurin vain taloudellisesta näkökulmasta syntyy helposti yhteentörmäys, eräänlainen liian jyrkkä vastakkaisasettelu, joka ei edistä toimialojen yhteistyötä. Sijoittajien tavoite on saada sijoituksilleen riittävää tuottoa. Kulttuurialan tavoite taas on saada tarvitsemaansa rahoitusta oikealla tavalla ja oikean määrän.

Ymmärrän kulttuurituottajan roolin toimia taiteilijoiden ja yleisön rajapinnassa eräänlaisena hallinnollisena ja käytännön toimia tuottavana tukijana, innostajana ja eräänlaisena vuoropuhelun ylläpitäjänä taiteentekijän, rahoittajien ja yleisön välillä. Tuottaja auttaa taiteilijoita löytämään rahoituksen ja ne tuotantovälineet, joilla taiteellista työtä tehdään. Kulttuurituottaja myös markkinoi taiteilijan tuotteet ja on yleisölle kulttuurin levittäjä ja mahdollistaja. (Koivunen & Marsio 2006, 29–32).

Samoin kulttuurialan rahoitusjärjestelmässä kulttuurituottajan rooli olisi toimia välittäjänä ja toimien alullepanijana ja mahdollistajana kulttuurialan ja rahoittajien rajapinnassa. Kulttuurituottaja tekisi liiketoimintasuunnitelman ja esittelisi rahoittajille jokaisessa yrityksen rahoitusasteessa mahdollisen idean ja mahdollisuuden. Kulttuurituottaja kertoisi näkemyksensä rahoittajille millä tavalla kulttuuri-ideasta saadaan paras mahdollinen henkinen sekä materiaallinen tuotto.

Myöhemmissä yrityksen rahoitusvaiheissa kulttuurituottaja antaa tietotaitonsa taiteilijoiden ja sijoittajien käyttöön. Hän kuuluisi kulttuurialan sijoitushankkeissa johtoryhmään. Hän raportoi kumpaakin osapuolta ja olisi hankkeiden toteuttaja. Näin mielestäni kulttuurituottajista olisi paras mahdollinen hyöty kulttuurialalle ja toimialaan sijoittaville sijoittajille.

Toimeksiantajalleni on tästä opinnäytetyöstä ollut hyötyä erikoistuessaan kulttuurialan rahoittajaksi. Jarmo Kallio Ky on suunnitellut tulevaa toimintaansa opinnäytetyön tuloksien pohjalta. Toimintasuunnitelmaan kuuluu internetpalvelun perustaminen, jossa kulttuurialan toimijat voivat esitellä ideoitaan mahdollisille sijoittajille. Tekemäni raportti näyttää mikrorahoituksen järjestämisen tarpeet erityisesti taiteilijoiden ja heidän yrityksiensä osalta. Yritys suuntaa toimensa mikroluottojen myöntäjäksi. Ensin

heidän täytyy päästä mikroluottojen myöntämisasiassa sopimukseen Euroopan investointirahaston kanssa, joka välittää Progress-mikroluottojen rahoitusta luotonantajille.

Yrityksen tulevaisuuden suunnitelmiin kuuluu neuvotella yhteistyöstä norjalaisen Cultura Sparepankin ja muiden alalla jo toimivien yrityksiensä kanssa. Jarmo Kallio Ky:n tarkoitus on näillä toimilla kerätä eri rahoitusvaiheen sijoittajia yhteen, jolloin he voivat yhteistyössä muodostaa toimialalle rahoituspolun. Kehitysyhteistyötä kulttuurialan rahoituksen puutteiden korjaamiseksi on suunniteltu esittää opetus- ja kulttuuriministeriölle ja yliopistoille. Näiden toimien tarkoituksena on ehdottaa muutoksia sijoitusrahastolakiin. Lisäksi kulttuurialalle tarvitsee mallittaa tarkoituksen mukainen ja joustava rahoituspolku ja ottaa toimialalla käyttöön investoinnin sosiaalista tuottoa mittaava SROI-kustannushyötyanalyysi.

Alkuperäinen toimeksiantajani ajatus toimia sijoitusrahastojen rahoitusvarojen keräävänä voimana kulttuurialalle ei tämän opinnäytetyön jälkeen ole ajankohtaista. Sijoitusrahastojen sijoitukset tulevat opinnäytetyöni mukaan rahoituspolun loppuvaiheessa. Tämä tarkoittaa sitä, että voimme odotella kulttuurialalle sijoitusrahastoista tulevia sijoituksia pitkällä aikajaksolla, kun yritykset ovat käyneet rahoitusvaiheet lävitse ja ovat vakiinnuttaneet toimintansa alalla.

Kulttuurista kirjoittaminen sijoituskohteena on ollut haastava prosessi. Idean aiheesta sain tavattuani pankkialan ammattilaisia Luxemburgissa vuonna 2005. He kertoivat minulle kuinka rahamaailma toimii. Tämän opinnäytetyön aihe on kulttuuritoimialalla ajankohtainen. Minulle tämän opinnäytetyön tekemisestä on ollut se hyöty, että olen löytänyt oman mielenkiintoa herättävän sektorin tehdä töitä kulttuurin rahoituksen parissa. Olen tätä työtä tehdessäni oppinut ymmärtämään kuinka tärkeää rahoitus on. Rahan puuttuminen hankkeesta voi lamauttaa tärkeäksi koetun asian toteutumisen. Aiheeseen perehtyessäni olen saanut tärkeää tietoa rahoituksesta ja kulttuuriin sijoittamisesta. Tätä tietoa voin hyödyntää tulevaisuudessa kulttuurituottajan ammattia harjoittaessani.

LÄHTEET

Aaltonen, Mika 2010. Suomi ei rohkene luoda tulevaisuuttaan. WWW-dokumentti. http://www.tkk.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/view/suomi_ei_rohkene_luoda_tulevaisuuttaan/ Päivitetty 11.6.2010. Luettu 11.7.2010.

A Short history of Grameen Bank 2010. Grameen Bank. WWW-dokumentti. http://www.grameen-info.org/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=114. Ei päivitystietoa. Luettu 3.10.2010.

Aura, Kimmo 2009. Julkisen rahoituksen vaihtoehtoja kansainvälistyvälle yritykselle. PDF-dokumentti. http://www.finnpartnership.fi/content/yleisesitys_rahoituksesta_KAu3_%5BCompatibility_Mode%5D.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 14.10.2010.

Cronberg, Tarja 2010. Luova kasvu ja toimeentulo. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6. PDF-dokumentti. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/okmtr06.pdf?lang=fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 1.10.2010.

Cultura Sparebank 2009. Annual report 2009. PDF-dokumentti. <http://www.cultura.no/uploads/2009%20annual%20report%20english.pdf>. Ei päivitystietoa. Luettu 12.7.2010.

Ekholm, Jukka 2010. Taidealalla ennätysmäärä työttömiä. Tieto & trendit-lehti. Artikkelit. WWW-dokumentti. http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-02-18_006.html. Ei päivitystietoa. Luettu 14.8.2010.

Euroopan sosiaalirahasto 2010. Progress-mikroluottojärjestely. WWW-dokumentti. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=836&langId=fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 3.10.2010.

Grameen Bank at a glance 2010. Grameen Bank. WWW-dokumentti. http://www.grameen-info.org/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=175. Ei päivitystietoa. Luettu 3.10.2010.

Hallituksen esitys Eduskunnalle Taiteen edistämiskeskuksesta sekä eräksi siihen liitetyviksi laeiksi. 2010. PDF-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/vireilla_kulttuuri/taiteenedistamiskeskus/liitteet/HEluonnos_Taiteen_edistamiskeskus.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 10.8.2010.

Heiskanen, Ilkka, Kangas, Anita & Mitchell, Ritva 2002. Taiteen ja kulttuurin kentät. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2000. Tutki ja kirjoita. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hämeen taidetoimikunta 2010. Apurahat ja avustukset vuodelle 2010. WWW-dokumentti.

http://www.hameentaidetoimikunta.fi/Apurahat_myonnetyt_apurahat.html. Ei päivitystietoa. Luettu 12.9.2010.

Karhapää, Vesa 2001. Eettinen rahastosijoittaminen - kehitys, strategiat ja käytäntö. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkimus. PDF-dokumentti.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9170/vkarhapaa.pdf?sequence=1> Ei päivitystietoa. Luettu 15.7.2010.

Karhunen, Paula & Rensujeff, Kaija 2010. Taidetoimikuntien myöntämä tuki 2009. Tilastotiedote 1/2010. Taiteen keskustoimikunta. PDF-dokumentti.

http://edmund.taiteenkeskustoimikunta.fi/default.asp?WCI=wciEDM_Download_Submit&lngDoc_id=3025&strFile_nam=TY+tilastotiedote+1+10.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 22.7.2010.

Kaunisharju, Kirsi & Tarjanne, Petra 2007. Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015. KTM julkaisuja 10/2007. PDF-dokumentti.

http://www.tem.fi/files/19795/Luovat_alat.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 20.10.2010.

Koivunen, Hannele & Marsio Leena 2006. Reilu kulttuuri? Kulttuuripolitiikan eettinen ulottuvuus ja kulttuuriset oikeudet. Opetusministeriön julkaisuja 2006:50. PDF-dokumentti.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm50.pdf>. Ei päivitystietoa. Luettu: 1.10.2010.

Laurila, Jari 2004. Pääomasijoittaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Leppilampi, Jarmo 2009. Rahoitus. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Lindroos, Marko 2010. Sähköpostihaastattelu 19.9.2010. Ekonomi.

Männistö, Lasse 2009. Pääomasijoittamisen yritystason yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen vaikuttavuus Suomessa. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti.

http://www.fvca.fi/UserFiles/fvca/File/julkaisut/Vaikuttavuustutkimus_2009_www.pdf?liveVersion=2009-10. Ei päivitystietoja. Luettu 12.9.2010.

Nokso-Koivisto, Anu 2003. Pääomasijoittaminen: - rahoitusta innovaatiosta liiketoiminnaksi. Sitra. PDF-dokumentti.

<http://www.cs.helsinki.fi/u/eahyvone/courses/ohli/opro03/nokso-koivisto03.pdf>. Ei päivitystietoa. Luettu 12.9.2010.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kulttuurin tulevaisuudesta. PDF-dokumentti.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/kulttuuriselonteko/liitteet/kulttuuriselonteko.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 22.7.2010.

Opetusministeriön julkaisuja 2008:20. Kulttuurin satelliittipilotti. Pilotti projektin loppuraportti. PDF-dokumentti.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm20.pdf?lang=fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 17.7.2010.

Puttonen, Vesa & Repo, Eljas 2003. Miten sijoitan rahastoihin. Helsinki: WSOY.

Pörssisäätiö 2009. Sijoitusrahasto-opas, 4. Millaisia sijoitusrahastoja on? WWW-dokumentti. <http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/sijoitusrahasto-opas,4>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.7.2010.

Räisä, Hannu 2010. Haastattelu 27.8.2010. Taiteellinen johtaja. Nasty Puppet Promotions. Äänite.

Sijoitusrahastolaki 48/1999. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990048> Ei päivitystietoa. Luettu 10.10.2010.

Social Return on Investment (SROI) 2010. NEF. Economics as if people and the planet mattered. WWW-dokumentti. <http://www.proveandimprove.org/new/tools/sroi.php>. Ei päivitystietoa. Luettu 3.10.2010.

Suomen Pankki 2010a. Neljännesvuositiedote 30.7.2010. Kotitalouksien rahoitusvarat kasvoivat 5,4 miljardia euroa vuoden 2010 ensimmäisellä neljänneksellä. WWW-dokumentti. <http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/rahoitustilinpito/index.htm>. Ei päivitystietoa. Luettu 4.8.2010.

Suomen Pankki 2010b. Sijoitusrahastot 2009. WWW-dokumentti. <http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/sijoitusrahastot/index.htm>. Ei päivitystietoa. Luettu 4.8.2010.

Suomen pääomasijoitusyhdistys ry 2009. Tilastot 2009. Pääomasijoittaminen Suomessa 2009. WWW-dokumentti. <http://www.fvca.fi/?pageid=69&parent0=6>. Ei päivitystietoa. Luettu 3.8.2010.

Tapiola USA 2010. Tapiola USA Kuukausikatsaus syyskuu 2010. PDF-dokumentti. <http://www.tapiola.fi/NR/rdonlyres/5F8CE7E4-D115-4556-A1DB-6400D1AD6D48/0/USA.pdf>. Ei päivitystietoa. Luettu 1.10.2010.

Tilastoja kattavasti kulttuurista 2009. WWW-dokumentti. http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/1203/kulttuuri_talous.html. Ei päivitystietoa. Luettu 26.9.2010.

Tilastokeskus 2009. Kulttuurialat tuottivat 4,6 miljardin euron arvonlisäyksen 2006. WWW-dokumentti. http://www.stat.fi/til/klt/2007/klt_2007_2009-03-05_tie_001.html. Ei päivitystietoa. Luettu 22.8.2010.

Tuominen, Tanu-Matti 2010. Luovan teollisuuden ansainta- ja rahoitusmallit. D2-ideasta demoksi. WWW-dokumentti. <http://mediatonic.fi/aineisto>. Ei päivitystietoa. Luettu 15.6.2010.

Tuominen, Tanu-Matti & Tulonen, Marko 2010. Mediatonic. Mediabrandien ja pelien sijoitusrahasto. PDF-dokumentti. http://mediatonic.fi/sites/default/files/documents/MEDIATONIC_pelin_ja_mediabrandien_rahasto_white_paper_10122009.pdf. Ei päivitystietoa. Luettu 15.6.2010.

Turtiainen, Matti 2004. Markkinakuri, sijoittajansuoja ja sijoitusrahastot. Helsinki: Edita Publishing Oy

Verohallinto 2010a. Lahjoituksen vähentäminen verotuksessa ja nimeämispäätöksen hakeminen. WWW-dokumentti.

http://www.vero.fi/?article=3531&domain=VERO_MAIN&path=5,40,89,98&language=FIN. Ei päivitystietoa. Luettu 1.10.2010.

Verohallinto 2010b. Lahjoitusvähennys henkilöverotuksessa. WWW-dokumentti.

http://www.vero.fi/default.asp?path=5,40,90&article=8263&domain=VERO_MAIN. Ei päivitystietoa. Luettu 1.10.2010

Wallin, Stefan 2008. Julkisten ja yksityisten yhteistyö kulttuurin alueella. Seminaari Teuvalla 7.8.2008. Puhe. WWW-dokumentti.

http://www.minedu.fi/OPM/Puheet/2008/08/xJulkisten_ ja_ yksityisten_ yhteistyx_ kulttuurin_ alueellax_ -seminaari.html?lang=fi. Ei päivitystietoa. Luettu 15.7.2010

What is microcredit? 2010. Grameen Bank. WWW-dokumentti. http://www.grameen-info.org/index.php?option=com_content&task=view&id=28&Itemid=108. Ei päivitystietoa. Luettu 3.10.2010.

Taiteellisen johtajan Hannu Räisän haastattelun tiivistelmä

Nasty Puppet Promotionsin taiteellisen johtajan Hannu Räisän haastattelun tiivistelmä. Haastattelu on äänitetty ”Kulttuuri sijoituskohteeksi” opinnäytetyötäni varten Hannu Räisän verstaalla 27.8.2010.

Hannu Räisä työskentelee nukketeatteri Nasty Puppet Promotionsin taiteellisena johtajana. Hän on myös työskennellyt 7 vuotta Hämeen läänintaiteilijana Hämeen taide-toimikunnassa ja hänellä on näkemys alueen taiteilijoiden töistä ja ongelmista.

1. Kysymys. Onko taiteilijoilla vaikeuksia tehdä investointeja? Jos on, niin miksi?

Hannu Räisä vastaa: *Kokemukseni mukaan harva pystyy ottamaan lainarahaa siihen, että perustaa teatterin tai ryhmän. Olen ostanut kalustoa vähitellen, vuosien varrella. En ole ottanut lainaa pankista, vaan säästänyt rahan, kun on pitänyt ostaa jotain laitteita.*

2. Kysymys. Onko sinun yrityksestäsi vaikea tehdä 10 000 euron investointia sirkkeliin, pakettiautoon ja peräkärryyn? Jos on, niin miksi?

Hannu Räisä vastaa: *Kyllä se tuntuisi mahdottomalta. Koen, että nukketeatteri tai yleensä taidealat toimivat taloudellisesti epävarmalla pohjalla. Vaikea on ottaa lainarahaa ja tehdä sitä kautta hankintoja. Se suurin investointi on oma työaika, että tekee näytelmiä, nukkeja ja lavastuksia.*

3. Kysymys. Mitä apurahat merkitsevät sinun nukketeatterin rahoituksessa?

Olen saanut kahden vuoden aikana kahteen näytelmään apurahan. Apurahoissa on se hyvä puoli, että pystyy palkkaamaan apurahan avulla työryhmään jäseniä. Mutta kohdeapurahassa on se huonopuoli, että silloin jää oman toiminimen tai yrityksen pyörittäminen siltä ajalta pois, kun tehdään sitä näytelmää mihin on sitoutunut. Eikä silloin pysty ottamaan muita töitä.

4. Kysymys. Onko taiteilija-apurahalla jotain sanktioita?

Kyllä on. Jos kohdeapurahaa hakee, niin se työ täytyy tehdä. Jos näytelmää ei pystytäkään toteuttamaan, niin rahat täytyy palauttaa tai sitten pyytää erityislupa, että apurahan voi siirtää toiseen toteutettavaan kohteeseen. Tehdystä työstä raportoidaan apurahan myöntäjälle, apurahajakson päätyttyä.

Ekonomi Marko Lindroosin haastattelu

Mikkelin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöhaastattelu Santeri Kallio / Ekonomi Marko Lindroos 19.9.2010. Kulttuuri sijoituskohteena. Haastattelu on tehty sähköpostin välityksellä ja se on alkuperäisessä muodossaan.

Santeri Kallio

Marko Lindroos
Ekonomi

Kysymys 1) Millaiset yritykset yleensä käyvät nykyisin (ja lähitulevaisuudessa) rahastojen sijoituskohteeksi (käykö esim. toiminimi)?

Rahastojen sijoituskohteet määritellään rahastojen säännöissä. Pääsääntö yleensä on, että sijoituskohde on listattu yhtiö. Joillain erikoissijoitusrahastoilla voi olla listaamattomia yrityksiä, mutta silloin näistä yrityksistä on löydyttävä riittävät tilinpäätös- ja tasetiedot. Mihinkään ihan pieniin yrityksiin rahastot eivät sijoita. Pääomasijoittajat voivat sijoittaa löyhemmin pieniin yrityksiin.

Kysymys 2) Mitä taloudellisia tietoja yrityksistä on oltava tiedossa, jotta yrityksiä voidaan arvioida sijoituskohteena?

Siihen riittävät useamman vuoden tilinpäätös- ja tasetiedot. Lisäksi yrityksen tulee erottua muista ja olla "houkutteleva".

Kysymys 3) millä edellytyksillä yleensä yritykset voivat tulla rahastosijoittamisen kohteeksi? Minkälainen tuottotavoite yleensä sijoitusrahastoilla on ja minkälaista tuottoa yrityksiltä vaaditaan, jotta sijoitusrahasto sijoittaa yritykseen?

Yrityksellä tulee olla historiallisesti jo hyvä tuloksentelekyky. Tuottotavoite vaihtelee yrityksen riskin suhteen. Sijoitusrahastojen tuottotavoite vaihtelee rahaston sääntöjen ja profiilin mukaan, esim. normaali osakerahasto vs. Hedge- tai vipurahasto.

Toisin sanoen, tuotto/riski tasot nousevat, jos rahasto voi käyttää optioita sijoitusten suojaamiseen tai vivuttamiseen. Toinen esimerkki, mihin rahasto voi maantieteellisesti sijoittaa, globaali tai suomirahasto. Pitkän tähtäimen osakesijoitusten tuottotavoite on 7-8 %.

Kysymys 4) miten yritysten arvon kehitystä analysoidaan (siinä kai voisi soveltaa fundamenttianalyysiä)?

Nimenomaan tuloksentelekyvyn mukaan suhteessa muihin vastaaviin yrityksiin. Listatuille yrityksille tehdään paljon fundamenttianalyysiä, jossa pyritään vertaamaan tiettyä yritystä suhteessa markkinaan ja muihin saman alan yrityksiin. Lisäksi analyytikot tekevät ennusteita yrityksen, toimialan ja maailman taloudelliselle kehitykselle, jonka perusteella he tekevät arvioita siitä, mikä kyseisen yrityksen osakkeen arvon tuli olla tulevaisuudessa ja tämän perusteella antavat osto tai myyntisuosituksia.

Ekonomi Marko Lindroosin haastattelu

Kysymys 5) Pääomarahasto vai sijoitusrahasto sopii mielestäsi paremmin kulttuurin sijoituskohteeksi?

Pääomarahasto, koska sijoitusrahasto sijoittaa jo asemansa vakiinnuttaneisiin sijoituskohteisiin, jotka ovat kooltaan tarpeeksi isoja. Yleensä sijoitusrahaston sijoituskohteet ovat jo pörssiyrityksiä ja siten nämä yhtiöt tuovat varmempaa tasaista tuottoa sijoittajalle.

Taas, pääomarahastosijoittajat sijoittavat alkaviin ja vielä pieniin kohteisiin, jossa he näkevät tulevaisuudessa tuottoja. Pääomasijoittajat ovat tietoisia riskeistä, joita sijoittaminen pienyrityksiin tuo tullessaan.

Toimenpide-ehdotuksena esittäisin nettisivustoa, missä kulttuurialan toimijat ja alan yrittäjät sekä yritykset voisivat esitellä ideoitaan ja luovia ratkaisujaan pääomasijoittajille. Ja taas pääomasijoittajat voisivat sitä kautta löytää potentiaalisia sijoituskohteita omistamalleen rahalle.